

Studentutbytena inom Erasmus+ under pandemin

Studentutbytena inom Erasmus+ under pandemin

Rapport 2022:17

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2022

Författare: Erik Dahl, Anna Lundh

Diarienummer: 51-00435-20

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	7
Metod.....	8
Disposition.....	8
Vad är Erasmus+?.....	9
Lärosätena har ett helhetsansvar för sina utbyten.....	10
Den typiska svenska studenten inom Erasmus+.....	10
Regelverket blev mer generöst under pandemin.....	11
Erasmus+ under pandemin.....	14
Utbyten för studier.....	14
Utbytena inom hela Erasmus+ halverades.....	14
Stor minskning av studenter till och från Sverige.....	17
Långt färre inresande studenter till Sverige.....	17
Utresande studenter från Sverige mer än halverades.....	23
Återhämtningen är igång.....	28
Utbyten för praktik.....	29
Praktikutbyten för hela Erasmus+ halverades.....	29
Utbyten till och från Sverige minskade stort.....	30
Inresande praktikanter minskade med 30 procent.....	30
Antalet utresande praktikanter halverades.....	33
Viss återhämtning för utresande praktikanter.....	36
Vad tyckte de som åkte under pandemin?.....	38
Svar från hela Erasmus+.....	38
Svar från inresande studenter till Sverige.....	39
Svar från utresande svenska studenter.....	39
Många nöjda med utbytet.....	39
Majoriteten var nöjda med studiehjälpen.....	40
Svar från utresande svenska praktikanter.....	41
Nästan alla praktikanter nöjda.....	41
Hög nivå på stöd och hjälp under pandemin.....	41
Slutsatser från deltagarenkäterna.....	42
Påverkade politiska beslut studentutbytena med Sverige?.....	43
Svar från de nationella kontoren för Erasmus+.....	43
Slutsatser.....	45
Utbytena minskade men inte bara i Sverige.....	45
Pandemin påverkade Erasmus+ tidigt.....	45

Studenterna fortfarande nöjda	45
Länderna hanterade pandemin på olika sätt.....	46
Stor skillnad mellan utbildningsinriktningarna	46
Återhämtningen är igång.....	46

Sammanfattning

Den internationella studentmobiliteten minskade kraftigt under coronapandemin. I denna rapport undersöker vi hur utbytena för studier och praktik inom EU:s stora utbytesprogram Erasmus+ påverkades under pandemin. Rapporten är en del av Universitetskanslersämbetets regeringsuppdrag om pandemins påverkan på högskolans verksamhet.

För Sveriges del minskade antalet utbytesstudenter som kom för att studera inom Erasmus+ med 40 procent och antalet utresande utbytesstudenter mer än halverades under pandemin. Inom utbyten för praktik minskade antalet inresande praktikanter med 30 procent och antalet utresande praktikanter halverades.

I en jämförelse mellan Sverige och andra länder som ingår i Erasmus+ utmärker sig inte Sverige på ett negativt sätt. Antalet studenter till och från Sverige minskade ungefär lika mycket som antalet studenter till och från andra länder. Sverige sticker alltså inte ut, trots att den svenska pandemistrategin kritiserades hårt internationellt.

Baserat på statistiken har vi frågat åtta särskilt intressanta länders nationella programkontor för Erasmus+ om det funnits någon speciell nationell politik som kan ha påverkat utbytesverksamheten med Sverige. Ungefär hälften av programkontoren svarade att annat än politiska beslut hade begränsat mobiliteten. I minst tre länder (Finland, Tyskland och Norge) har lärosätena haft stor frihet att själva bestämma hur de velat hantera den in- och utresande mobiliteten. I både Finland och Norge har lärosäten infört tillfälliga begränsningar eller stopp för studentutbyten.

Trots den stress och osäkerhet som pandemin förde med sig verkar studenterna och praktikanterna relativt nöjda med sina utbyten enligt svaren i EU:s deltagarenkät för Erasmus+. Under pandemin minskade andelen nöjda eller mycket nöjda, men de positiva svaren utgjorde fortfarande en stor majoritet.

Utvecklingen verkar ha gått in i en ny fas sedan pandemirestriktionerna mildrades inom EU. I den preliminära statistiken kan vi se en viss återhämtning av studentmobiliteten inom Erasmus+ under läsåret 2021/22. Antalet inresande studenter till Sverige har ökat jämfört med läsåret 2020/21 och antalet utresande är till och med tillbaka på samma nivå som innan pandemin. Bilden är inte lika positiv för utbyten för praktik. Antalet utresande praktikanter har återhämtat sig något sedan 2020/21, men samtidigt har antalet inresande praktikanter fortsatt att minska.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att det inte går att se ett enkelt mönster i nedgången av antalet utbytesstudenter och praktikanter till och från Sverige inom Erasmus+. Ländernas nationella politik och regler, lärosätenas inställning till risker och möjligheter samt studenternas preferenser lär alla ha påverkat utbytesverksamheten. Det blir därför viktigt att följa utvecklingen de närmaste åren och analysera statistiken för studentmobiliteten, både inom Erasmus+ och totalt.

Inledning

UKÄ fick i juli 2020 ett regeringsuppdrag om coronapandemins påverkan på högskolans verksamhet. Uppdraget handlar om att följa upp konsekvenserna för högskolans verksamhet med anledning av beslut och insatser som genomförts med anledning av pandemin. Syftet är att kunna följa resultaten av insatserna och dra lärdom av effekterna på högre utbildning och forskning på både kort och lång sikt. Den här rapporten om utbyten för studier och praktik inom Erasmus+ under pandemin är framtagen inom ramen för det regeringsuppdraget.

UKÄ, Statistiska centralbyrån (SCB) och Universitets- och högskolerådet (UHR) har tidigare noterat att coronapandemin slog hårt mot utbytesverksamheten.¹ Det totala antalet inresande utbytesstudenter minskade med drygt hälften mellan läsåren 2019/20 och 2020/21, medan antalet utresande utbytesstudenter minskade med nästan 75 procent.² Vi gör här en fördjupning av statistiken om internationell mobilitet och använder Erasmus+ som undersökningsobjekt, eftersom Erasmus+ är det största utbytesprogrammet.

Internationella utbyten är viktiga för både lärosätena och studenterna. För studenterna kan utbyten ge möjligheter att utveckla yrkesmässiga, sociala och interkulturella kompetenser och på sikt förbättra chanserna att få jobb. För lärosätena kan utbyten öka lärosätets attraktionskraft hos studenterna, stimulera till att bygga upp internationella nätverk och höja kvaliteten på utbildningen.

I rapporten undersöker vi hur utbytena för studier och praktik inom Erasmus+ utvecklades under coronapandemin från ett svenskt perspektiv. Vi undersöker främst hur utbyten till och från Sverige förändrades under pandemin, men vi jämför också Sverige med de övriga länderna inom Erasmus+. Vi undersöker vilka likheter och skillnader det finns mellan utbytena till och från Sverige och övriga länder, mot bakgrund av kritiken mot Sveriges hantering av pandemin. I den mån det är möjligt undersöker vi också om någon återhämtning av utbytena har skett efter att pandemin klingat av.

¹ *Universitet och högskolor: årsrapport 2022*, kapitel 3, UKÄ; *Konsekvenser av covid-19*. Dnr. 00452-2020, UHR; *Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21*. UF 20 SM 2103, UKÄ och SCB; *Studentmobiliteten under coronapandemin – en intervjustudie och statistisk uppföljning*. Rapport 2021:38, UKÄ.

² I antal minskade de inresande från cirka 13 100 till 6 200 studenter. Antalet utresande gick från cirka 7 100 till 1 800.

Metod

Vi har använt statistik om Erasmus+ från UHR genom Erasmus+ statistikdatabas. Där finns alla utbyten med uppgifter om bland annat avsändarland och lärosäte, mottagare, utbildningsnivå, inriktning och hur långt utbytet är. Databasen är levande och uppdateras kontinuerligt.³ Statistik från databasen presenterar vi också i en separat tabellbilaga.

För att komplettera statistiken och identifiera specifika orsaker till att antalet utbytesstudenter minskade under pandemin, har vi med assistans från UHR kontaktat de nationella programkontor som ansvarar för Erasmus+ i elva länder som stod för stor del av utbytena till och från Sverige. Vi frågade dem om vilka policybeslut som fattats under pandemin som kan ha påverkat utbytena till och från Sverige.

Vi undersöker också hur de som deltog i utbyten under pandemin uppfattade sitt utbyte. Alla som deltar i ett utbyte inom Erasmus+ får en enkät att besvara efter avslutat utbyte. Enkätens frågor täcker en mängd teman, som deltagarnas motiv till utbytet, hur studiesituationen var, hur nöjda de är och vad de tar med sig för erfarenheter från utbytet. I kapitlet *Vad tyckte de som åkte under pandemin?* går vi igenom både deras svar på ett urval av frågorna.

UHR har kommit med synpunkter och varit till stor hjälp genom hela arbetet med rapporten.

Disposition

Vi börjar rapporten med att beskriva vad Erasmus+ är och hur utbyten fungerar inom programmet. Vi redogör också för hur regelverket för programmet ändrades under pandemin. I kapitlet därefter presenterar vi hur utbytena till och från Sverige förändrades under pandemin. Vi tar också upp vilken återhämtning som syns i statistiken. Därefter redogör vi för hur studenterna och praktikanterna som reste under pandemin svarat på några frågor i programmets deltagarenkät.

I det näst sista kapitlet presenterar vi svaren från ett urval av länders programkontor om hur deras nationell politik kan ha påverkat utbytesverksamheten med Sverige. Vi avslutar rapporten med att redogöra för några slutsatser från statistiken, deltagarenkäten och programkontorens svar.

³ Den data vi har använt kommer från programperioden 2014–2020. Eftersom pengar från perioden även kan användas upp till två år efter periodens slut, inkluderar vår analys även läsåret 2020/21 och till viss del 2021/22.

Vad är Erasmus+?

Erasmus är EU:s program för internationellt samarbete och utbyte inom utbildning, ungdom och idrott. Det lanserades 1987 och Sverige har deltagit sedan 1992. Redan från början ingick utbyten för högskolestudenter och personal som en del i konceptet. Med tiden breddades programmet till att omfatta hela utbildningsområdet, från förskola till vuxenutbildning.

Erasmus, eller Erasmus+ som det har benämnts de senaste programperioderna, finansieras i sjuårsperioder. Programmet knyts till aktuella EU-prioriteringar, strategier och mål som omfattar även andra områden än utbildning. Så är det till exempel med de fyra prioriterade målen för den pågående Erasmus+-perioden 2021–2027: inkludering och mångfald; grön hållbarhet; digitalisering och demokratiskt deltagande. Inför programperioden 2021–2027 ökades möjligheterna till projektstöd och budgeten nästan fördubblades jämfört med perioden innan – den är drygt 26 miljarder euro för den pågående perioden. En nyhet är satsningen på Europauniversiteten som flera svenska lärosäten deltar i.

Erasmus+ är en viktig del av lärosätenas internationella verksamhet. Inom Erasmus+ för högre utbildning ges möjlighet att söka bidrag för att inhämta kunskap, kompetens och yrkeserfarenhet utomlands, både för studenter och personal.

Varje läsår åker över 3 500 studenter från svenska lärosäten för att läsa en eller två terminer vid universitet i Europa eller andra delar av världen. Samtidigt kommer 8 000 utländska studenter via Erasmus+ för att studera vid svenska lärosäten. Utöver det reser drygt 1 000 svenska studenter ut på utbyte för praktik genom Erasmus+ och cirka 2 000 utländska praktikanter kommer till Sverige inom programmet.

Andra former av Erasmus+

I den här rapporten presenterar vi uppgifter om utbyten inom Erasmus+ för studier och praktik inom högre utbildning. Men Erasmus+ innehåller många fler delar.

- Inom högre utbildning finns också **utbyten för personal och doktorander**.
- Inom **Erasmus+ partnerskap** stöds internationellt samarbete och erfarenhetsutbyte mellan organisationer. Programmet riktar sig till bland annat lärosäten och syftar till att främja organisationernas pedagogiska arbete.
- Inom **Jean Monnet** stöds insatser för undervisning, lärande, forskning och debatt om olika EU-frågor genom bland annat kurser i EU-kunskap, professurer och forskarnätverk.

- Inom **Europauniversiteten** stöds utvecklingen av ett europeiskt utbildningsområde. Initiativet syftar till att öka rörligheten för studenter, doktorander och personal på alla nivåer samt utveckla nya samarbetsmodeller och gemensamma läroplaner och examina.

I Sverige är UHR nationellt programkontor för Erasmus+ inom utbildning, yrkesutbildning, högre utbildning och vuxenutbildning.⁴

Lärosätena har ett helhetsansvar för sina utbyten

Det är lärosätet som är aktör inom Erasmus+ för högre utbildning. Lärosätet ansöker om projektmedel hos UHR och tecknar därefter överenskommelser med partneruniversitet om vad som ska ingå i den planerade aktiviteten. Om det handlar om utbyte för studier tecknar lärosätet ett bilateralt avtal med det aktuella partnerlärosätet. Den här ansvarsuppdelningen innebär att lärosätet informerar om tillgängliga platser, villkor och ansökningstider och att studenter vänder sig dit för att ansöka om stipendiet som följer med utbytet, inte till UHR eller EU-kommissionen. Lärosätet ska normalt använda de utbetalade projektmedlen inom två år.

Den typiska svenska studenten inom Erasmus+

Enligt en studie beställd av UHR är svenska studenter som deltar i Erasmus+ för studier något oftare kvinnor, i genomsnitt omkring 23 år och har oftare höga betyg från gymnasiet jämfört med högskolestudenter i Sverige.⁵ De studerar oftare än övriga studenter på avancerad nivå och på utbildningar inom statsvetenskap, språk, juridik och företagsekonomi. Det är mycket få som åker på utbyten inom Erasmus+ som studerar på lärarutbildningen eller på vård- och omsorgsutbildningar.

Studenter som deltar i utbyten för studier inom Erasmus+ får behålla sina svenska studiemedel medan de studerar vid det utländska lärosätet. De får även ett Erasmus-stipendium, som för studier i Europa ligger på mellan 400 och 510 euro per månad och för praktik på drygt 600 euro per månad. Summan varierar beroende på mottagarland och på hur långt utbytet är. Utlandsstudierna ska studenterna kunna tillgodoräkna sig mot sin examen vid hemlärosätet. Även utlandspraktiken kan de få tillgodoräkna, förutsatt att den skett genom en poänggivande kurs. Annars erkänns den i ett så kallat diploma supplement. Praktikutbytet kan göras vid ett företag, forskningsinstitut, laboratorium, organisation eller annan relevant arbetsplats i ett annat EU-land eller tredjeland som är knutet till programmet. Det får också användas för

⁴ UHR informerar om Erasmus+ på www.utbyten.se.

⁵ Svenska studenter i Erasmus+. *Livsbanor och sociala strukturer*. Rapport 2019:6, UHR.

verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och datainsamling till ett examensarbete.

Vilka länder ingår i Erasmus+?

En stor del av Europas länder ingår i Erasmus+. Alla 27 EU-medlemmar deltar tillsammans med EES-länderna Norge, Island och Liechtenstein. Tre potentiella kandidater till EU deltar också: Nordmakedonien, Turkiet och Serbien. Storbritannien deltog under större delen av vår undersökning och inkluderas därför också. De 34 länderna kallas för programländer.

Alla utbyten är inte mellan programländer. Erasmus+ ger också andra länder möjlighet att delta i utbyten till och från Europa som partnerländer. Ett vanligt läsår sker det utbyten mellan programländerna och cirka 110 partnerländer. Det finns begränsade medel till dessa länder, och den största delen av budgeten för Erasmus+ går till utbyten mellan programländerna.

Inresande studenter från ett partnerland står för cirka 3 procent av alla utbyten till Sverige, och cirka 1,5 procent av svenska studenter åker på ett utbyte till ett partnerland. I den här rapporten är utbyten mellan Sverige och partnerländerna inräknade i statistiken.

Regelverket blev mer generöst under pandemin

EU-kommissionen gjorde i mitten av mars 2020 justeringar i Erasmus+ regelverk med anledning av pandemin. Justeringarna minskade till exempel de ekonomiska konsekvenserna för lärosäten och studenter. De gjorde det också möjligt att senarelägga planerade aktiviteter. EU-kommissionen uppmanade även lärosätena att underlätta för studenterna att genomföra sina utbyten trots utmaningarna som pandemin innebär.⁶

Lärosätena uppmanas att vara så flexibla och pragmatiska som möjligt och hjälpa de studerande att nå de resultat som anges i lärandeavtalen, oavsett var de studerande befinner sig.

– EU-kommissionen

Lärosätena fick använda projektmedlen till att täcka extra kostnader

Pandemin medförde ändrade planer, resultatlösa förberedelser och ibland även ökade utgifter inom Erasmus+-projekten och aktiviteterna. Efter EU-kommissionens justeringar av regelverket kunde lärosätena hänvisa till så kallad force majeure, en oförutsedd händelse utanför deltagarens kontroll, och ansöka om att få använda de beviljade medlen till annat än vad som ursprungligen var avtalat. Det kunde gälla extrakostnader som

⁶ Information från EU-kommissionen, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/news/coronavirus-consequences-for-erasmus-and-european-solidarity-corps-mobility-activities> och <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sv/coronavirus-impact/organisations> [hämtad 2022-08-15].

lärosätet haft för lokalhyror, förberedelser och kontakter med deltagare före avresa och arbete som lärosätet utfört för att stödja deltagare att hantera pandemin. Lärosätena har använt den här möjligheten i liten utsträckning.

Annat som underlättade för lärosätena var att EU-kommissionen förlängde ansökningstiden till flera av ansökningsomgångarna inom Erasmus+. Det blev också möjligt att genomföra utbyten virtuellt eller blandat (både virtuellt och fysiskt), vilket var en viktig åtgärd för att lärosätena skulle kunna fortsätta en del av sin utbytesverksamhet, om än i annan form. Lärosätena kunde också ansöka om förlängning av projekten, från två till tre år. Det innebar att utbyten som inte kunde genomföras på grund av pandemin inte frös inne ekonomiskt, utan gick att genomföra följande läsår.

Utbytesstudenternas ekonomiska situation underlättades

Även studenter kunde ansöka om ersättning på grund av force majeure förorsakad av pandemin. Ersättning för kostnader som hen haft kunde vara till exempel gälla nya biljetter, hyra för studentrum som inte utnyttjats och läkarintyg. De merkostnader som studenterna hade och fick hjälp av lärosätet att ansöka om ersättning för var huvudsakligen resekostnader och kostnader för boende som inte utnyttjats. Möjligheten att ersätta studenterna trots att de inte uppfyllt de formella kraven, eller haft extra utgifter i samband med att utbytet ändrats eller avbrutits på grund av pandemin, har utnyttjats mycket.

Virtuella utbyten

Under läsåret 2020/21 tillkom möjligheten att påbörja ett utbyte virtuellt om det fanns restriktioner som hindrade studenten från att resa. En okänd andel av utbytena i statistiken från det läsåret och framåt genomfördes alltså delvis eller helt digitalt.

Virtuella utbyten skedde även innan hösten 2020. I en enkätundersökning EU-kommissionen genomförde i slutet av april 2020 svarade 75 procent av studenterna som var på ett utbyte att de påverkats av pandemin. Av dessa fortsatte över hälften med virtuella studier. Tre fjärdedelar av de som påverkats reste även hem.⁷

Pandemins påverkan mildrades också genom att flera lärosäten tillät att de studenter som inte ville tacka ja till en utbytesplats under pandemin fick behålla sin plats i kön till året efter. Under normala omständigheter är en student som tackar nej till ett erbjudande tvungen att ansöka på nytt.

⁷ *Survey on the impact of COVID-19 on learning mobility activities*, EU-kommissionen, <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/document/coronavirus-learning-mobilities-impact-survey-results> [hämtad 2022-11-01].

Andra aktörer gjorde också förändringar som underlättade för de svenska deltagarna i Erasmus+. Studenter som inte hade möjlighet att studera på grund av åtgärder med anledning av covid-19 fick till exempel behålla sina studiemedel efter beslut av regeringen våren 2020. Beslutet gällde retroaktivt från 1 januari 2020 och för utlandsstuderande till 1 juli 2022.⁸

⁸ Förordning (2020:201) om studiestöd vid spridning av viss smitta och ändringsförordning SFS 2022:232.

Erasmus+ under pandemin

Utbyten för studier och praktik inom Erasmus+ minskade kraftigt under coronapandemin. För Sverige minskade antalet inresande utbytesstudenter med 40 procent inom Erasmus+ och antalet utresande utbytesstudenter mer än halverades under pandemin. Inom utbyten för praktik minskade antalet inresande praktikanter med 30 procent och antalet utresande praktikanter halverades.

Den goda nyheten är att vi kan se en viss återhämtning under läsåret 2021/22. Antalet inresande studenter till Sverige har ökat jämfört med läsåret 2020/21 och antalet utresande är tillbaka på samma nivå som innan pandemin. Statistiken för utbyten för praktik är inte lika positiv. Antalet utresande praktikanter har återhämtat sig något, samtidigt som antalet inresande har fortsatt minska. Men alla uppgifter för läsåret 2021/22 är preliminära och antalet utresande och inresande studenter och praktikanter kan komma att justeras uppåt.

I det här kapitlet redogör vi för hur utbyten inom Erasmus+ förändrades under coronapandemin. Vi visar först hur antalet utbyten inom hela Erasmus+ förändrades under pandemin. Därefter tar vi upp hur pandemin påverkade antalet inresande studenter till svenska lärosäten. Efter det undersöker vi svenska studenters utbyten till utländska lärosäten. I slutet tar vi upp vilken återhämtning vi kan se i statistiken. Samma struktur följer vi sen när vi byter till utbyten för praktik.

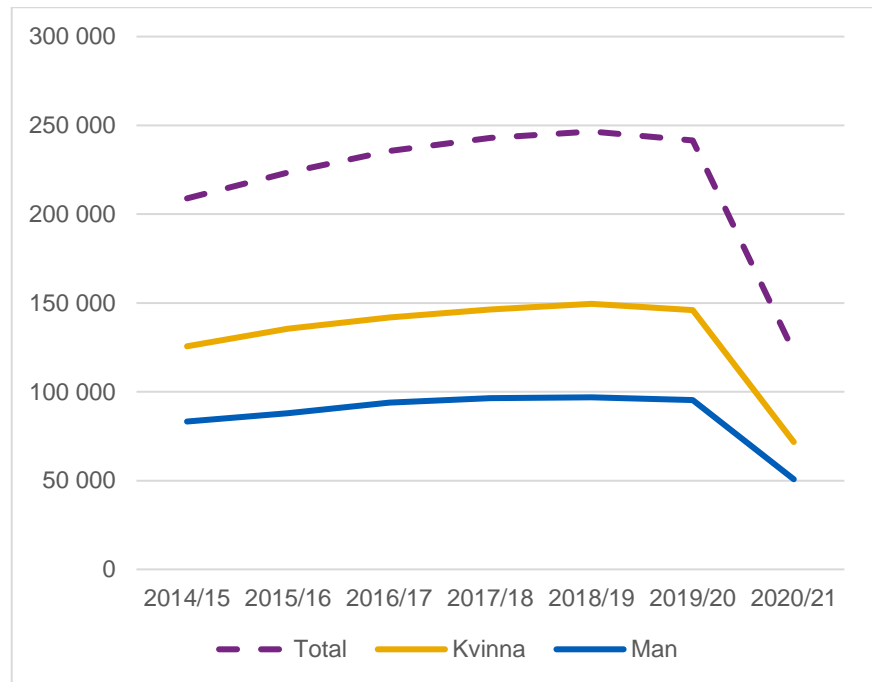
Utbyten för studier

Antalet utbyten för studier inom hela Erasmus+ halverades under pandemin. För Sverige var minskningen inte fullt lika stor när det kom till inresande studenter, men antalet utresande studenter mer än halverades. Redan i mars och april 2020 började antalet utbyten minska, men den stora effekten av pandemin ser vi först i augusti och september 2020.

Utbytena inom hela Erasmus+ halverades

Det totala antalet utbytesstudenter inom hela Erasmus+ halverades under pandemin. Läsåret innan pandemin, 2018/19, reste cirka 247 000 studenter ut inom Erasmus+. Två läsår senare var antalet 123 000 (se figur 1). Det går inte att se några större skillnader i minskning mellan kvinnor och män.

Figur 1. Antalet utbytesstudenter inom Erasmus+ totalt per läsår. Uppdelat på kvinnor och män samt det totala antalet.

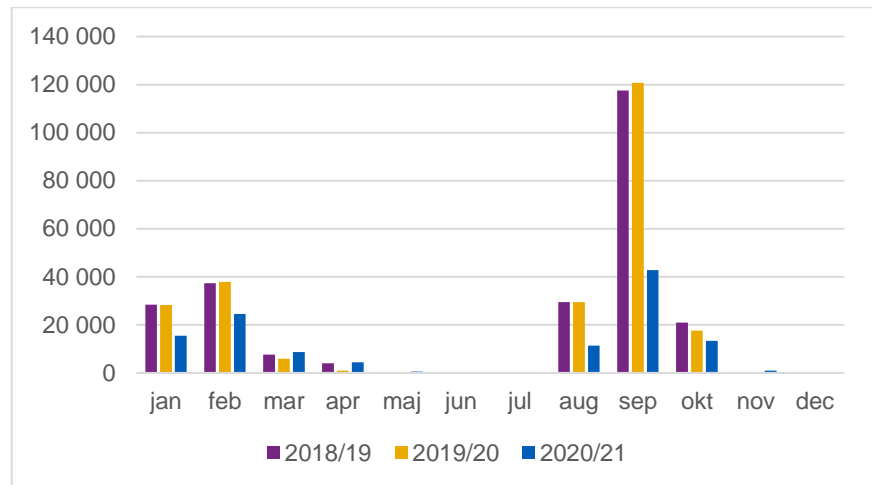

Pandemin bröt den uppåtgående trenden som Erasmus+ haft sedan läsåret 2014/15, då programperioden vi undersöker började. Mellan det läsåret och 2018/19 ökade antalet utbytesstudenter med mellan 4 000 och 15 000 per läsår. Över de fem läsåren har könsfördelningen legat stabil på 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Minskningen började i mars 2020

Det första tecknet på att antalet utbytesstudenter inom hela Erasmus+ minskade ser vi i statistiken för mars och april 2020. Jämfört med året innan var det 40 procent färre studenter som påbörjade sitt utbyte (se figur 2, gul stapel). Jämför vi bara april minskade antalet utbytesstudenter med hela 75 procent. Nedgången var som störst i september 2020, när bara 42 000 utbyten påbörjades, jämfört med 120 000 i september 2019.

Figur 2. Antalet utbytesstudenter per månad när deras utbyte påbörjades för Erasmus+ totalt. Uppdelat på läsår.

Utvecklingen såg lite annorlunda ut för Sverige än för Erasmus+ totalt. Antalet inresande studenter till Sverige minskade i mars och april 2020 jämfört med året innan, men det var i augusti 2020 som inresande till Sverige minskade stort. Samma trend ser vi även för utresande studenter från Sverige. En anledning till skillnaden är att det är väldigt få inresande och utresande studenter till och från Sverige under mars och april – de flesta utbytena till och från Sverige påbörjas i stället i augusti och september.

Genomfördes alla registrerade utbyten?

Under pandemin ställdes en del utbyten in men de finns ändå med i statistiken. Om lärosätet angav att avbrottet berodde på force majeure och pandemin, finns de kvar i statistiken under en egen kategori. Vissa av dessa utbyten avbröts efter att studenten rest ut och vissa innan. I den här rapporten särredovisar vi inte de avbrutna utbytena, eftersom de många gånger resulterade i att en student reste på ett utbyte även om det inte blev lika länge som planerat.

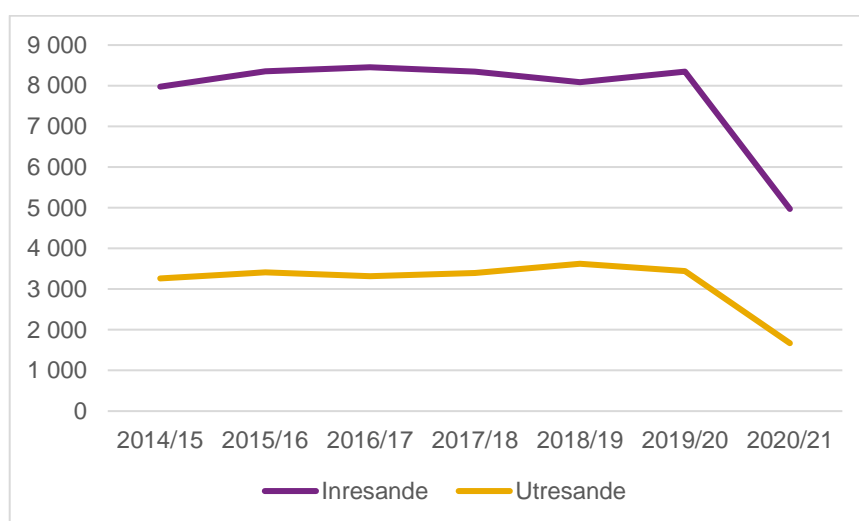
Inom hela Erasmus+ blev cirka 20 procent av utbytena för studier avbrutna på grund av pandemin läsåret 2019/20 och 7 procent läsåret 2020/21. Andelen avbrutna utbyten på grund av pandemin för inresande till Sverige var 20 procent läsåret 2019/20 och 6 procent läsåret 2020/21. För utresande var andelen avbrutna 20 procent läsåret 2019/20 och 27 procent läsåret 2020/21.

Stor minskning av studenter till och från Sverige

Precis som för hela Erasmus+ så minskade antalet utbytesstudenter till och från Sverige. De inresande studenterna var cirka 8 000 läsåret innan pandemin, 2018/19 (se figur 3). Under läsåret 2020/21, läsåret när pandemins utbredning var som störst, hade antalet minskat med 40 procent till 5 000.

För de utresande utbytesstudenterna var nedgången ännu större. Antalet utresande minskade med 54 procent, från cirka 3 600 till 1 700.

Figur 3. Antalet inresande och utresande studenter till och från Sverige per läsår.

Långt färre inresande studenter till Sverige

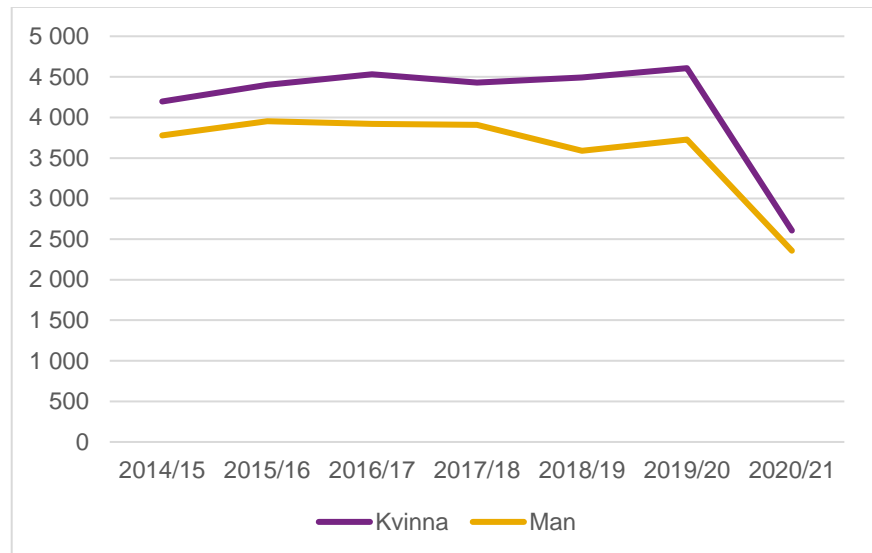
Antalet utbytesstudenter inom Erasmus+ som åkte till svenska lärosäten minskade med 40 procent under pandemin. Antalet kvinnor minskade något mer än antalet män. I Sverige minskade utbildningar på grundnivå mest. Flest inresande till Sverige kom från Frankrike under pandemin, en skillnad från tidigare när Tyskland var det största landet. Vi ser också att hälso- och sjukvård samt social omsorg var de utbildningsinriktningar som minskade mest.

Minskningen av inresande till Sverige var en del av en generell trend under pandemin som gällde för alla länder inom Erasmus+. Det går inte att se i statistiken att utländska studenter valt bort Sverige i högre grad än andra länder. Från flera länder fortsatte studenterna att resa till Sverige i högre grad än till andra länder.

Antalet kvinnor minskade lite mer än antalet män

Antalet inresande kvinnor minskade lite mer än antalet inresande män under pandemin. 4 500 kvinnor reste till Sverige läsåret 2018/19 medan antalet bara var 2 600 under läsåret 2020/21, en minskning med 42 procent (se figur 4). Antalet män minskade med 34 procent under samma tid, från 3 600 studenter till 2 400.

Figur 4. Antalet inresande studenter till Sverige per läsår, uppdelat på kvinnor och män.⁹

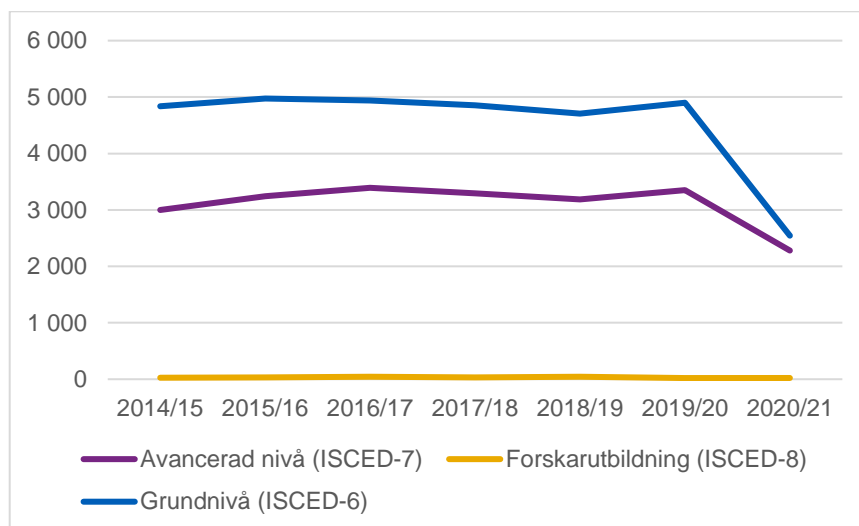
Under de senaste läsåren har andelen kvinnor bland inresande varierat mellan 53 och 55 procent och män mellan 45 och 47 procent. Läsåret 2020/21 var andelen kvinnor 53 procent. Det gör könsfördelningen lika jämn läsåret 2020/21 som de två första läsåren i figuren. Sverige hade en jämnare könsskillnad jämfört med Erasmus+ i stort, där kvinnor står för 60 procent av utbytena.

⁹ För läsåren finns också 34 inresande studenter med odefinierat kön.

Utbytesstudenterna på grundnivå minskade mest

Om vi studerar vilken nivå de inresande studenterna läste på ser vi att utbildning på grundnivå minskade mer än utbildning på avancerad nivå. Studenter som läste på grundnivå minskade med cirka 45 procent och avancerad nivå minskade med bara 30 procent (se figur 5). Det innebar att läsåret 2020/21 var första gången som antalet studenter på avancerad nivå var nästan lika stort som antalet på grundnivå.

Figur 5. Antalet inresande studenter till Sverige per läsår, uppdelat på utbildningsnivå.

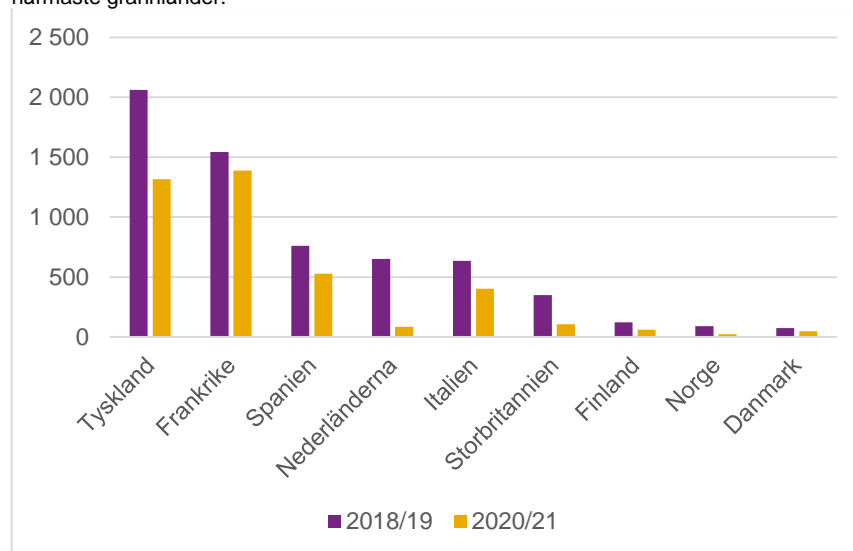

Grundnivå var den utbildningsnivån med flest inresande studenter. Innan pandemin läste cirka 60 procent av inresande studenter på grundnivå. Läsåret 2020/21 minskade andelen till 50 procent. Antalet studenter på forskarnivå har varit få alla läsår: mellan 20 och 40 studenter per läsår. De låga siffrorna beror på att doktorander använder utbyte för personal i stället för utbyte för studier.

Sverige fortsatt populärt bland franska studenter

Den största studentgruppen som kom till Sverige under pandemin var från Frankrike. Före pandemin var Tyskland, med cirka 2 000 inresande studenter, det land flest studenter kom ifrån (se figur 6). Men i och med att antalet studenter från Tyskland minskade med hela 36 procent under pandemin – och Frankrike med bara 10 procent – så gick Frankrike förbi Tyskland som det land flest inresande studenter kom ifrån.

Figur 6. Antalet inresande studenter till Sverige per land. De sex största och Sveriges närmaste grannländer.

Av alla avsändande länder stod Nederländerna för den kraftigaste nedgången med 87 procent. Andra länder som också minskade mycket var Storbritannien och Norge med cirka 70 procent vardera.

Minskningen av inresande till Sverige var del av generell trend

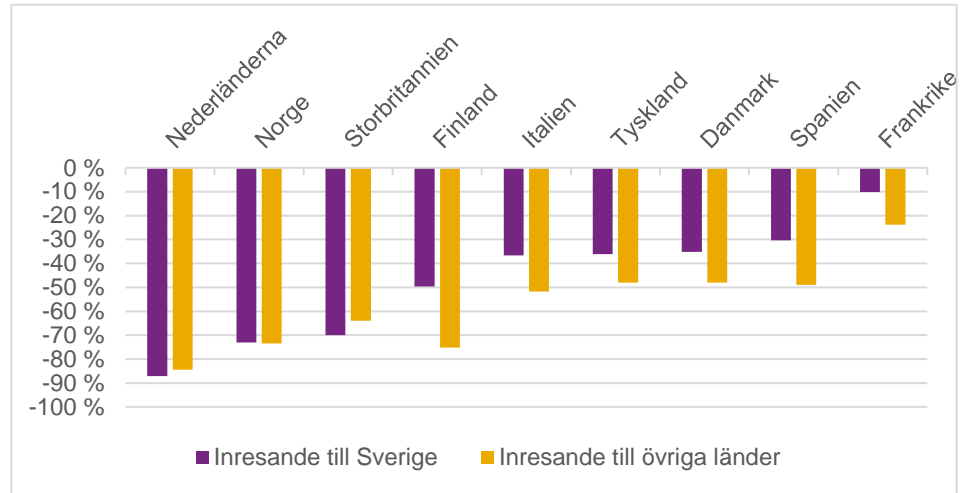
Statistiken visar att minskningen till Sverige var en del av en generell trend inom hela Erasmus+. Till exempel minskade inresande studenter från Nederländerna till Sverige med 87 procent, men andelen inresande från Nederländerna till andra länder än Sverige minskade ungefär lika mycket, med 84 procent (se figur 7).

Det fanns även avvikelser från trenden. Från många länder – som Finland, Frankrike, och Spanien – fortsatte studenterna att resa till Sverige i högre grad än till andra länder under pandemin. Den procentuella minskningen av inresande studenterna från Finland, Frankrike och Spanien till Sverige var alltså mindre än den var till övriga länder.

Vi ser utvecklingen under pandemin i figur 7. De lila staplarna visar förändringen av antalet inresande studenter till Sverige från läsåret 2018/19 till 2020/21 och de gula staplarna visar förändringen av antalet inresande studenter till övriga länder inom Erasmus+. Om de två staplarna för ett avsändarland har samma längd betyder det att den

procentuella förändringen under pandemin var lika stor för Sverige som för andra länder.

Figur 7. Förändringen av antalet inresande studenter i procent 2018/19–2020/21 per avsändande land. Uppdelat på inresande till Sverige och till övriga länder.

Stora skillnader mellan utbildningsinriktningar

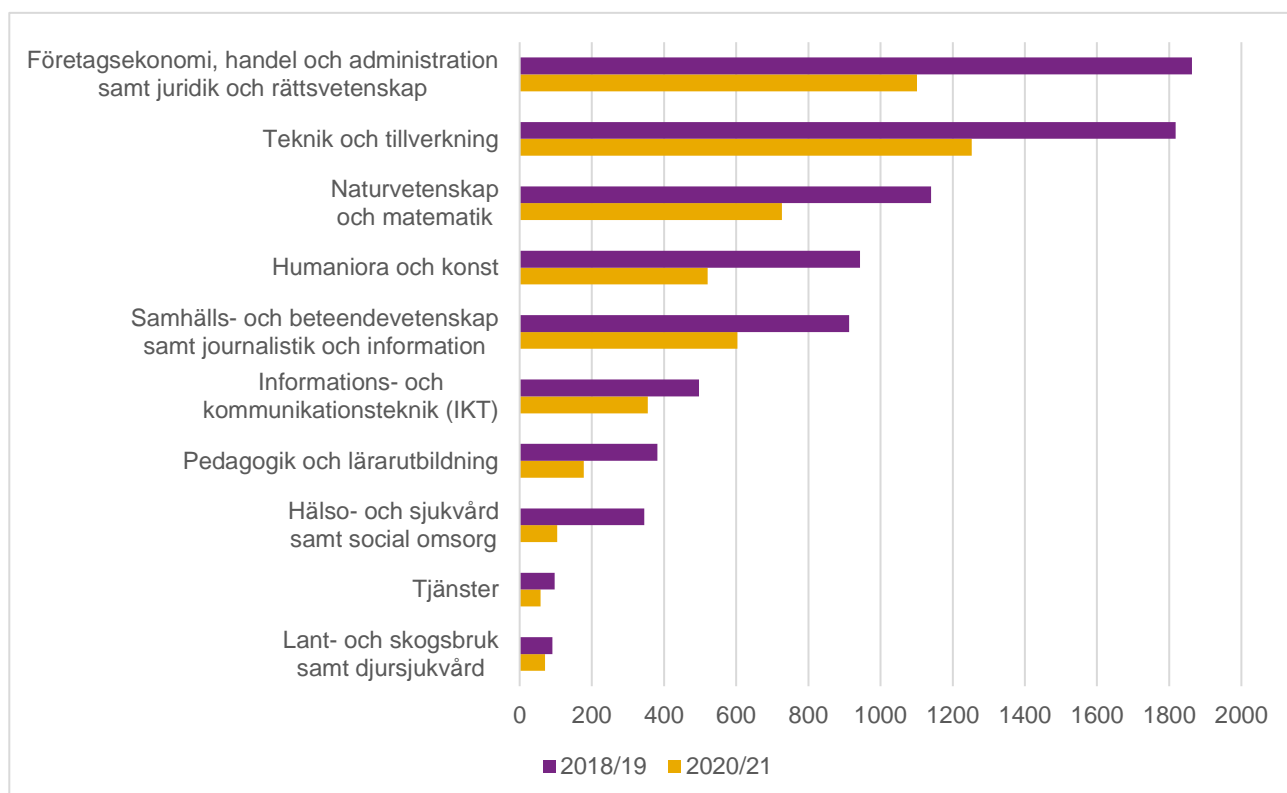
Pandemin påverkade också utbildningarnas utbyten på olika sätt. Vår undersökning visar att utbytena för utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg påverkades mest.¹⁰ Utbytena inom den utbildningsinriktningen minskade med 70 procent, från 350 studenter läsåret 2018/19 till 100 läsåret 2020/21 (se figur 8).¹¹ Utbytena inom pedagogik och lärarutbildning minskade näst mest, antalet studenter som läste den inriktningen halverades till 180 studenter läsåret 2020/21. Båda hör dock till utbildningsinriktningar som relativt få studenter läser.

¹⁰ I statistiken från Erasmus+ är utbildningsinriktningarna baserade på internationella klassifikationen för utbildning ISCED-F 2013. Inriktningarna har översatts till Svensk utbildningsnomenklatur (SUN) via SCB:s översättningsnyckel tillgänglig här: <https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/svensk-utbildningsnomenklatur-sun/>.

¹¹ Inriktningen tjänster omfattar utbildningar inom personliga tjänster, transporttjänster, arbetsmiljö och renhållning samt säkerhetstjänster.

Den utbildningsinriktning som flest inresande utbytesstudenter läste innan pandemin – företagsekonomi, handel och administration samt juridik och rättsvetenskap – minskade med cirka 40 procent, från 1 900 studenter till 1 100. Den näst största inriktningen, teknik och tillverkning, minskade inte fullt så mycket utan gick från ungefär 1 800 studenter till knappt 1 300 (en minskning med cirka 30 procent). Informations- och kommunikationsteknik (IKT) var en av de inriktningar som klarade sig bäst. Den minskade med 29 procent.

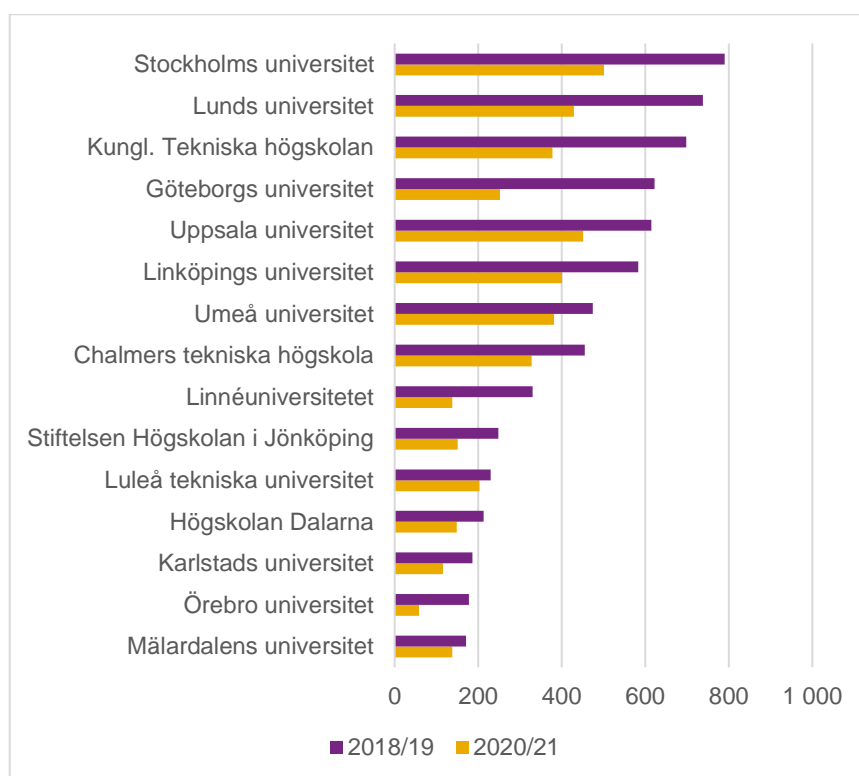
Figur 8. Antalet inresande studenter till Sverige per utbildningsinriktning. Läsåren 2018/19 och 2020/21.

Kraftig nedgång för vissa lärosäten

Det är stor skillnad mellan lärosätena i hur mycket pandemin påverkade antalet inresande utbytesstudenter. Örebro universitet och Göteborgs universitet minskade med 67 respektive 58 procent (se figur 9). Betydligt bättre klarade sig Luleå tekniska universitet och Mälardalens universitet; de minskade med 12 respektive 19 procent.

Figur 9. Antalet inresande studenter till Sverige per lärosäte. Läsåren 2018/19 och 2020/21. De 15 lärosäten med flest inresande studenter 2018/19 är inkluderade.

Andra lärosäten där antalet inresande studenter minskade mycket var Karolinska institutet och Högskolan i Gävle som minskade med 86 respektive 94 procent. För Karolinska institutet minskade utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg med över 90 procent.

Utresande studenter från Sverige mer än halverades

Antalet utresande studenter från svenska lärosäten inom Erasmus+ minskade ännu mer än inresande under pandemin. Antalet mer än halverades. Utbyten till utbildningar på grundnivå minskade mer än till utbildningar på avancerad nivå.

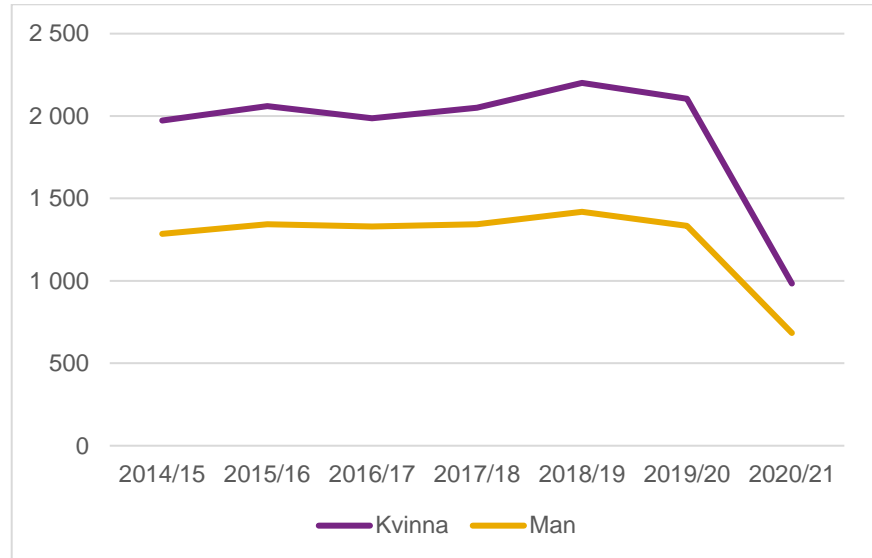
Storbritannien och Nederländerna stod för den kraftigaste nedgången när man jämför mottagarländerna. Men svenska utresande studenter verkar ha varit lika välkomna som studenter från andra länder. De flesta länder tog emot svenska studenter ungefär i samma utsträckning som de tog emot studenter från andra länder under pandemin.

Antalet utresande kvinnor minskade mest

Under hela den undersökta tidsperioden har det varit fler kvinnor än män som åkt på utbyten inom Erasmus+. Däremot minskade antalet kvinnor från svenska lärosäten som deltog i utbytesstudier något mer än män under pandemin. Antalet kvinnor minskade med 55 procent, från cirka 2 200 studenter till 1 000, och antalet män med 52 procent, från 1 400 till

700 (se figur 10). Könsfördelningen påverkades marginellt och kvinnorna stod fortfarande för cirka 60 procent av utbytena. Det var samma fördelning som genomsnittet för hela Erasmus+.

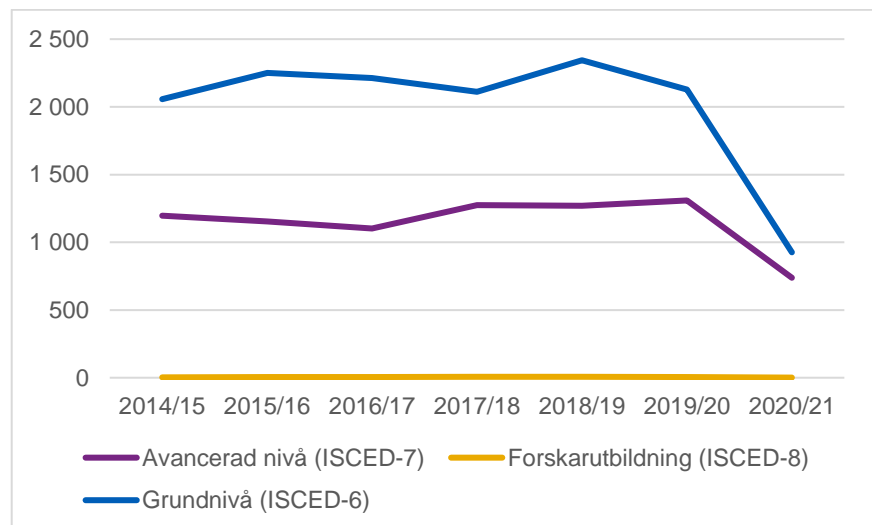
Figur 10. Antalet utresande studenter från Sverige per läsår, uppdelat på kvinnor och män.

Antalet utresande på grundnivå minskade med över hälften

Precis som för de inresande studenterna minskade antalet utresande studenter på grundnivå mest. Utresande studenter på grundnivå minskade med 60 procent, från cirka 2 300 studenter läsåret 2018/19 till 900 läsåret 2020/21 (se figur 11). Antalet som läste på avancerad nivå minskade med 42 procent, från 1 300 studenter till 700.

Figur 11. Antalet utresande studenter från Sverige per läsår, uppdelat på utbildningsnivå.

Som för inresande var grundnivå den utbildningsnivån med flest utresande studenter. Innan pandemin läste cirka 65 procent av inresande

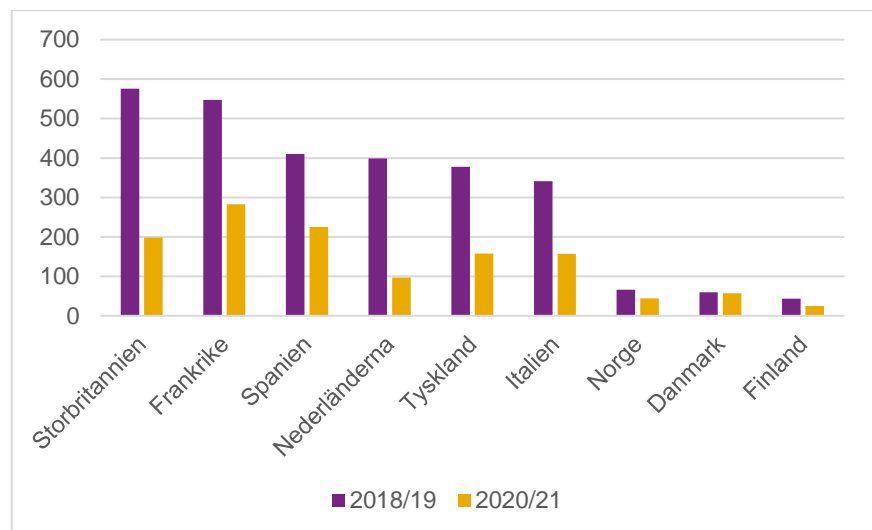
studenter på grundnivå. Läsåret 2020/21 minskade andelen till 55 procent.

Utresande studenter inom forskarutbildningen stod för en mycket liten andel av utbytena, mindre än 1 procent. Under alla läsåren läste bara 31 utbytesstudenter inom forskarutbildningen. Som för inresande så beror de låga siffrorna på att doktorander använder utbyte för personal i stället.

Betydligt färre studenter åkte till Nederländerna och Storbritannien

Mellan läsåren 2018/19 och 2020/21 minskade antalet utresande studenter från Sverige till Storbritannien från 580 till 200 studenter, en minskning med 66 procent (se figur 12). Storbritannien gick därmed från att vara det mest populära landet för svenska utbytesstudenter till att vara det tredje populäraste, efter Frankrike och Spanien. Utresande till Nederländerna minskade ännu kraftigare, med 75 procent från 400 till 100 utresande studenter.

Figur 12. Antalet utresande studenter från Sverige per land. De sex största länderna för Sverige och våra närmaste grannländer.

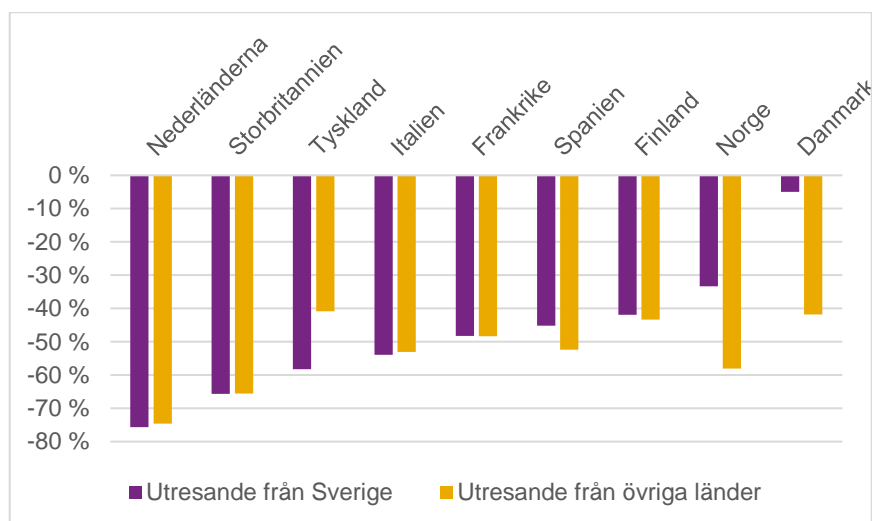

Utbytena till de lite mindre populära länderna påverkades inte lika mycket. När antalet utresande halverades totalt så minskade antalet till Danmark med bara 5 procent och Belgien med 25 procent. Portugal, Norge och Tjeckien minskade med mellan 30 och 36 procent.

Svenska studenter lika välkomna som studenter från andra länder

Länder tog emot svenska utresande studenter ungefär i samma utsträckning som de tog emot studenter från andra länder under pandemin. För Storbritannien och Frankrike minskade antalet svenska studenter till länderna med 66 och 48 procent, exakt lika mycket som antalet studenter från övriga länder minskade (se figur 13). Liknande mönster hittade vi för Nederländerna, Italien och Finland.

Figur 13. Förändringen av antalet utresande studenter i procent 2018/19–2020/21 per mottagarland. Uppdelat på utresande från Sverige och från övriga länder.

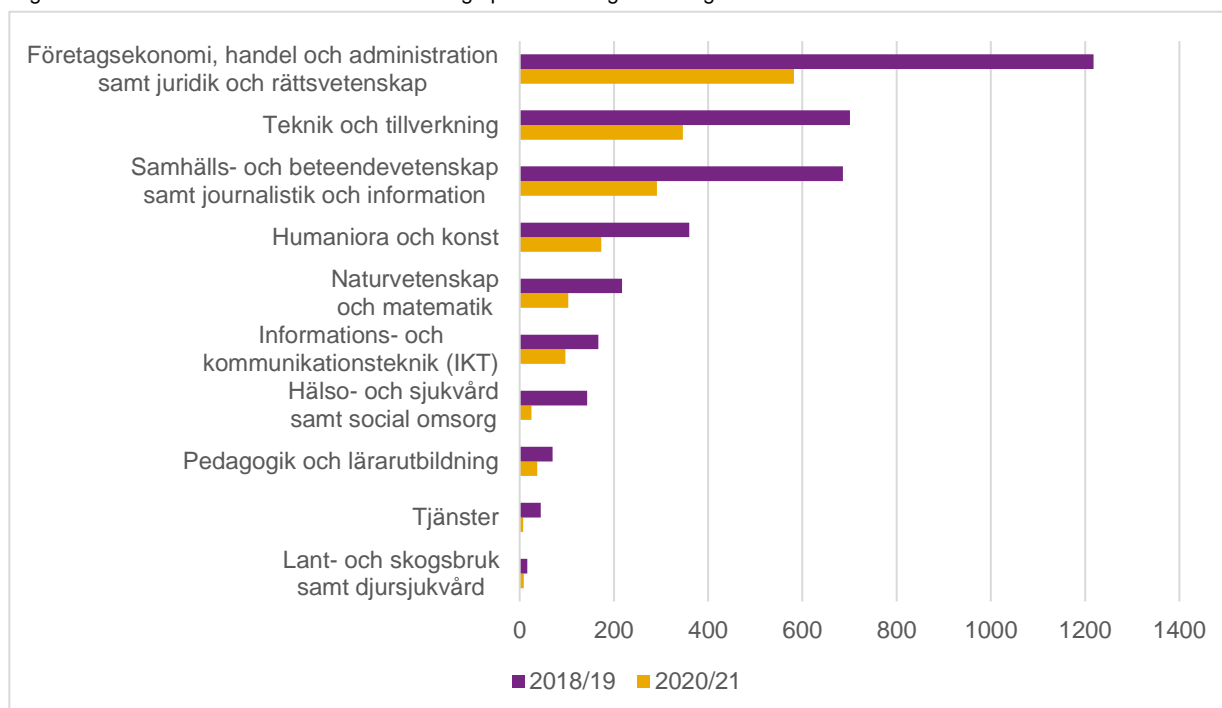

Danmark stack särskilt ut. Antalet svenska studenter som åkte till Danmark minskade med bara 5 procent, medan övriga länders studenter minskade med över 40 procent. Andra länder som minskade mer på utresande från andra länder än Sverige var Spanien och Norge.

Utbildningar inom hälso- och sjukvård minskade mest

Studerar vi utresande studenter uppdelat på utbildningsinriktning, ser vi att utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg minskade mest, med cirka 83 procent (se figur 14). Inriktningen gick från 140 utresande studenter läsåret 2018/19 till 25 läsåret 2020/21.

Figur 14. Antalet utresande studenter från Sverige per utbildningsinriktning. Läsåren 2018/19 och 2020/21.

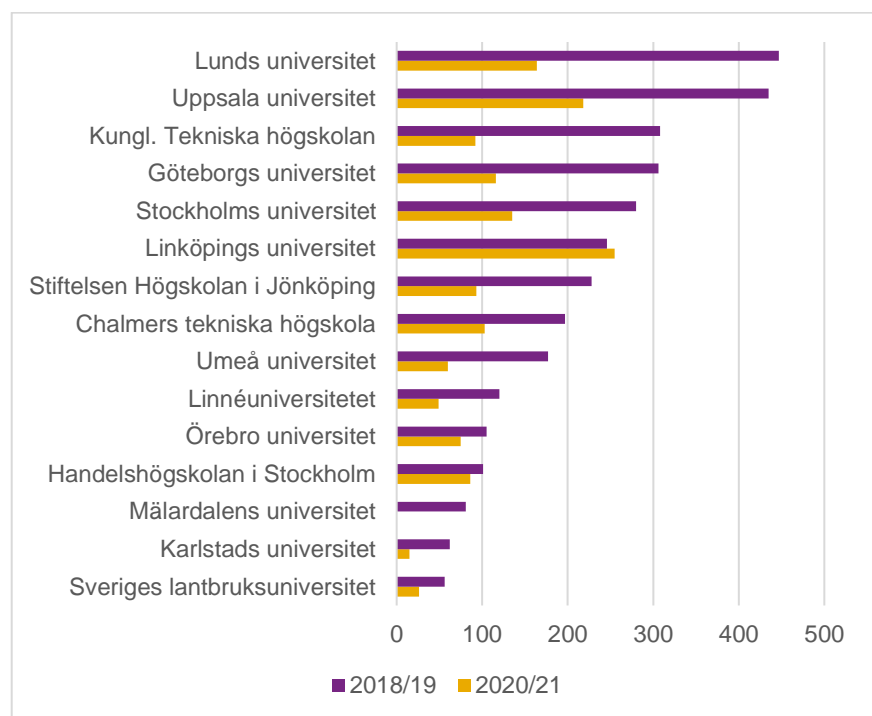
Utbildningar inom företagsekonomi, handel och administration samt juridik och rättsvetenskap stod för den största andelen utbyten, både innan och under pandemin. En tredjedel av alla utbyten var inom den kategorin. Läsåret 2018/19 var de över 1 200. Läsåret 2020/21 hade de minskat till knappt 600, vilket fortfarande motsvarade en tredjedel av alla utbyten.

Utbildningar inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) påverkades minst, följt av lant- och skogsbruk samt djursjukvård. De minskade med 42 respektive 44 procent.

Stora skillnader mellan lärosätena

De fem universitet med flest utresande studenter 2018/19 såg antalet utresande minska med mellan 50 och 70 procent. Flera lärosäten hade inga eller nästan inga utresande studenter under pandemin. Till exempel hade Mälardalens universitet, Karolinska institutet, Högskolan Väst och Mittuniversitetet 85 till 100 procent färre utresande (se figur 15).

Figur 15. Antalet utresande studenter från Sverige per lärosäte. Läsåren 2018/19 och 2020/21. De 15 lärosäten med flest inresande studenter 2018/19 är inkluderade.

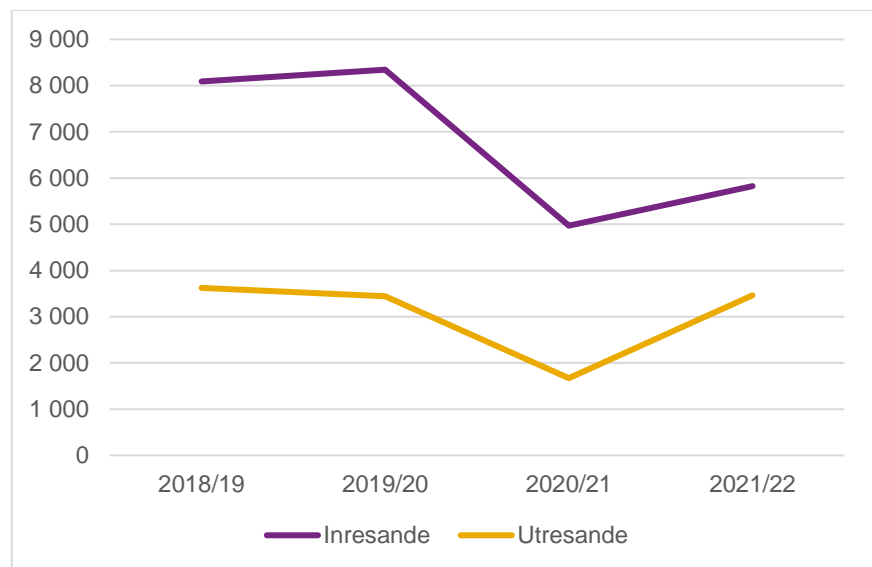

Vid Linköpings universitet verkade i stället antalet utresande studenter öka under pandemin, från 246 studenter läsåret 2018/19 till 255 läsåret 2020/21. Antalet faktiska utresande studenter från Linköpings universitet är cirka 50. Resterande är planerade utbyten som ställdes in på grund av pandemin. De flesta lärosäten har några utbyten i statistiken som avbröts innan eller under resan, men inte i den utsträckning Linköpings universitet har.

Återhämtningen är igång

Den senaste statistiken visar att återhämtningen är igång. De inresande studenterna inom Erasmus+ är fler än läsåret 2020/21, men fortfarande långt ifrån volymerna under läsåret före pandemin. Läsåret 2021/22 kom 5 800 Erasmus+-studenter till Sverige, jämfört med omkring 8 000 före pandemin. För de utresande studenterna är antalet däremot redan tillbaka på samma nivå som innan pandemin. Läsåret 2021/22 reste nästan lika många utbytesstudenter ut från Sverige som 2018/19, cirka 3 500 utbytesstudenter jämfört med 3 600 läsåret 2018/19 (se figur 16).

Figur 16. Antalet inresande och utresande studenter till och från Sverige de senaste fyra läsåren. Preliminära siffror för läsåret 2021/22.

Men siffrorna för både inresande och utresande studenter är osäkra för läsåret 2021/22. Det beror på att många utbyten för läsåret bokförts i ett annat administrativt system än tidigare där statistiken ännu inte går att få fram. Siffrorna för 2021/22 i figuren visar därför bara ett golv och de kan bli högre.

Utbyten för praktik

Inom Erasmus+ finns möjlighet att göra praktik utomlands vid ett företag eller en organisation. Förutsättningen är att praktiken är relevant för studentens utbildning och har godkänts av lärosätet. Erasmus+ praktikstipendium kan också användas av den som vill göra sitt examensarbete i ett annat land.

Utbytena för praktik är inte lika många som utbytena för studier, men de ökade mycket innan pandemin. Under pandemin minskade utbytena för praktik ungefär lika mycket som utbytena för studier. Antalet inresande praktikanter till Sverige minskade med 30 procent och antalet utresande halverades.

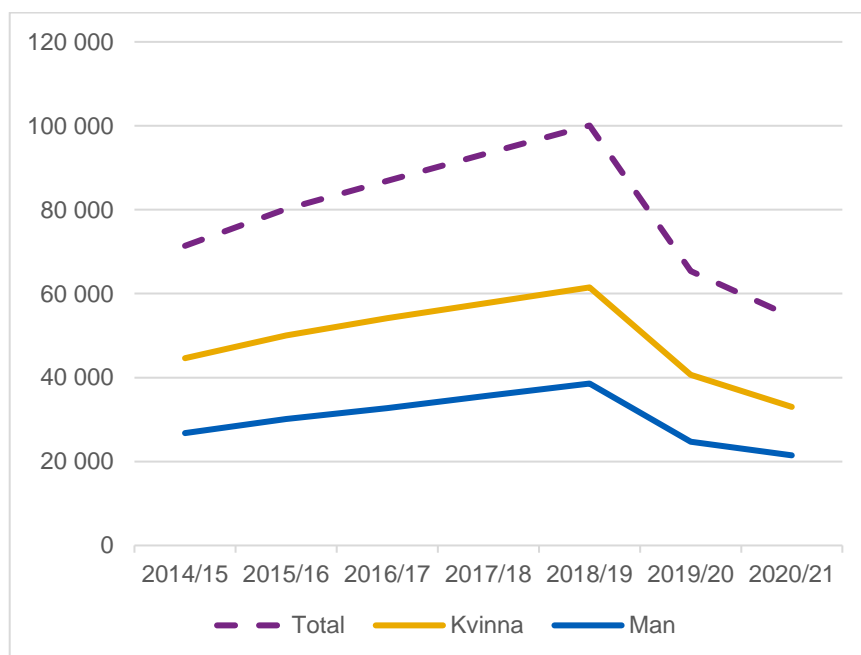
För läsåret 2021/22 ser vi en viss återhämtning för utresande praktikanter från Sverige. Men för inresande till Sverige har minskningen fortsatt. Siffrorna för 2021/22 är preliminära, så återhämtningen kan vara större än statistiken visar.

Praktikutbyten för hela Erasmus+ halverades

Antalet praktikanter som åkte på utbyte inom hela Erasmus+ minskade med ungefär hälften under pandemin. Läsåret 2018/19 reste 100 000 praktikanter ut, och läsåret 2020/21 var antalet bara 54 000 (se figur 17). Kvinnor och män minskade i ungefär lika stor andel.

En stor del av utbytena för praktik sker under sommaren, därför ser vi en stor nedgång redan läsåret 2019/20.

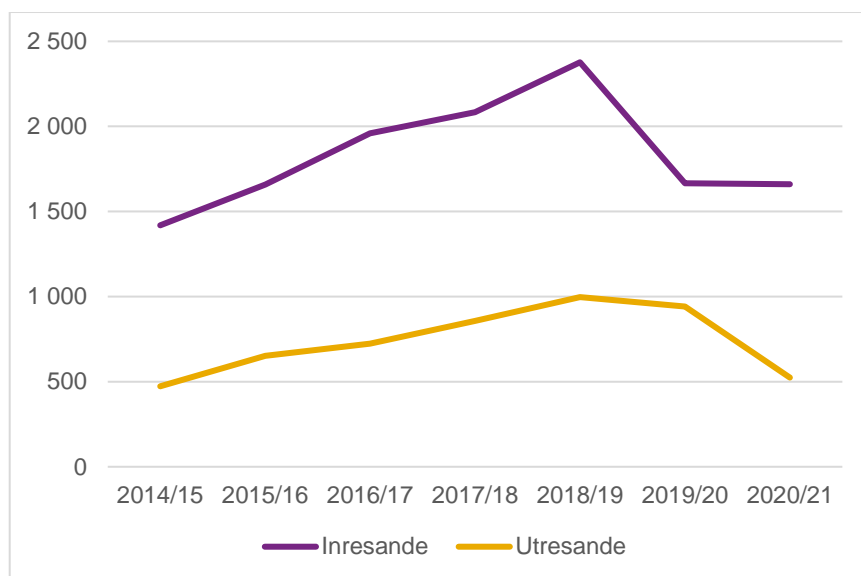
Figur 17. Antalet praktikanter inom Erasmus+ per läsår. Uppdelat på kvinnor och män samt det totala antalet.

Utbyten till och från Sverige minskade stort

Utbytena för praktik minskade under pandemin precis som utbytena för studier. Antalet inresande praktikanter minskade från 2 400 läsåret innan pandemin till 1 700 läsåret 2020/21, vilket motsvarar 30 procent (se figur 18). Antalet utresande praktikanter halverades, från 1 000 läsåret 2018/19 till 500 läsåret 2020/21.

Figur 18. Antalet inresande och utresande praktikanter till och från Sverige per läsår.

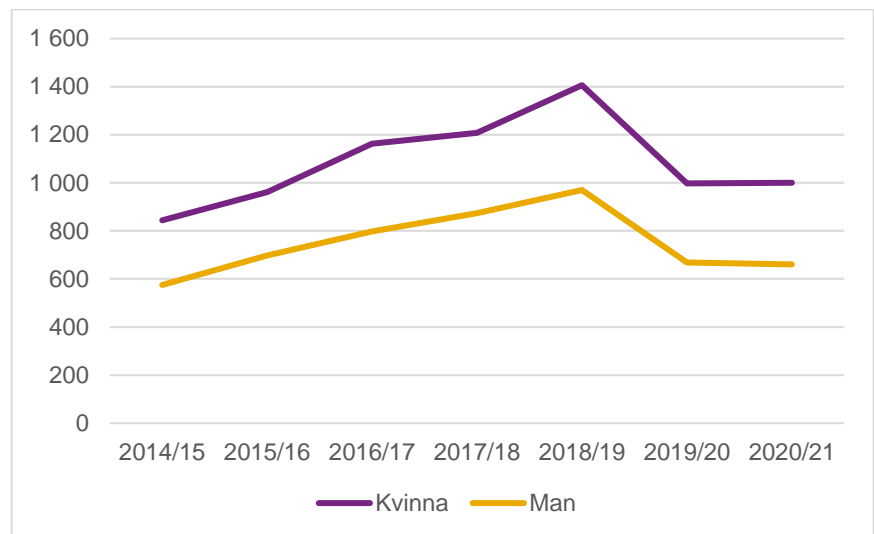
Inresande praktikanter minskade med 30 procent

För inresande praktikanter var det utbildningar på grundnivå som minskade mest. Främst var det studenter från Tyskland och Nederländerna som slutade resa till Sverige. Flest praktikanter kom från Frankrike både innan och under pandemin.

Män och kvinnor minskade lika mycket

Antalet män och kvinnor minskade ungefär lika mycket. Antalet män gick från 970 till 660 och antalet kvinnor från 1 400 till 1 000 (se figur 19). Andelen inresande kvinnor har sedan läsåret 2014/15 legat konstant på cirka 60 procent och män på 40 procent. Det är samma fördelning som för praktik inom hela Erasmus+.

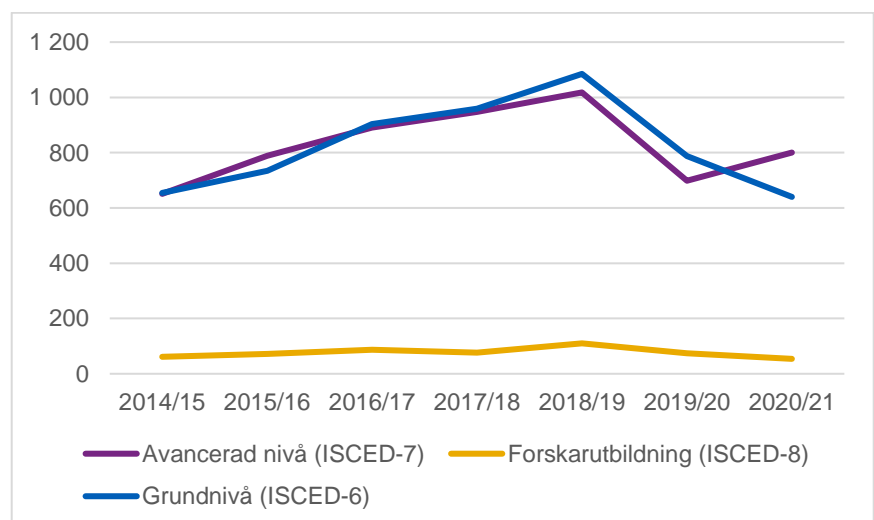
Figur 19. Antalet inresande praktikanter till Sverige per läsår, uppdelat på kvinnor och män.

Grundnivå minskade mest

När vi undersöker vilken utbildningsnivå de inresande praktikanterna gjorde sin praktik inom, ser vi att antalet på grundnivå och avancerad nivå över tid varit ungefär lika många. Däremot minskade antalet på grundnivå mer än på avancerad nivå under pandemin. Läsåret 2018/19 var antalet ungefär 1 000 för vardera nivån (se figur 20). Läsåret 2020/21 hade antalet praktikanter på grundnivå minskat med 40 procent till 640 studenter, medan antalet på avancerad nivå minskat med 20 procent till 800.

Figur 20. Antalet inresande praktikanter till Sverige per läsår, uppdelat på utbildningsnivå.

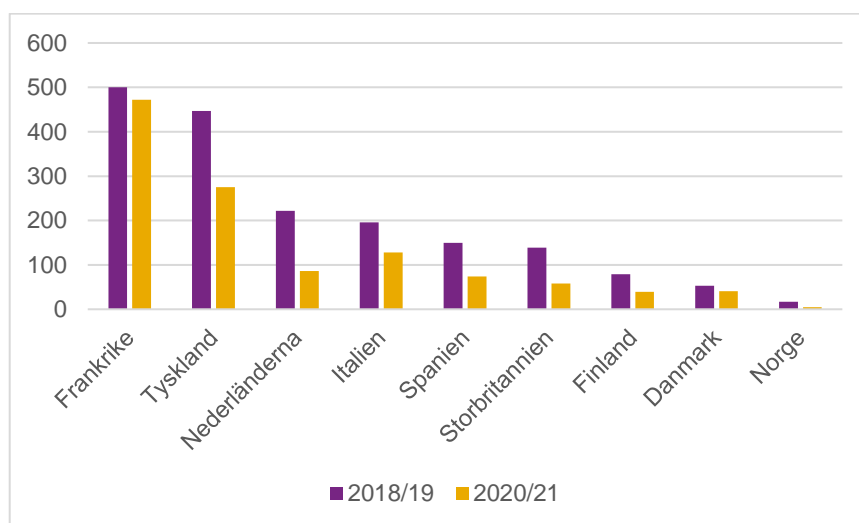

Antalet praktikanter inom forskarutbildningen har varierat mellan 50 och 110 per läsår.

Flest praktikanter kom från Frankrike

Sammanlagt 470 inresande praktikanter kom från Frankrike till Sverige läsåret 2020/21, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med innan pandemin (se figur 21). Av de stora länderna var, liksom inom studier, Nederländerna det land som hade den största nedgången – från 220 praktikanter till 90, vilket motsvarar 60 procent. Inresande praktikanter från det näst största landet, Tyskland, minskade med nästan 40 procent, från 450 till 280.

Figur 21. Antalet inresande praktikanter till Sverige per land. De sex största länderna för Sverige och våra närmaste grannländer.

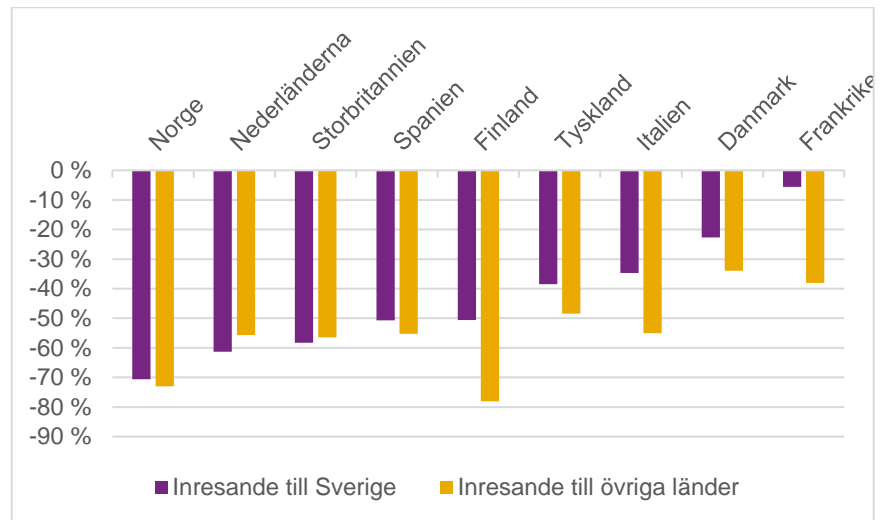

Sverige populärt hos finska och franska praktikanter

För många länder minskade antalet inresande praktikanter till Sverige i samma utsträckning som till andra länder inom Erasmus+, men särskilt Finland och Frankrike sticker ut. Antalet praktikanter därifrån till andra länder än Sverige minskade med nästan 80 respektive 40 procent, men till Sverige minskade antalet med bara 50 respektive 5 procent (se figur 22).

Andra länder som uppvisade en liten minskning av antalet utresande praktikanter till Sverige än till andra länder var Tyskland, Italien och Danmark.

Figur 22. Förändringen av antalet inresande praktikanter i procent 2018/19–2020/21 per avsändande land. Uppdelat på inresande till Sverige och till övriga länder.

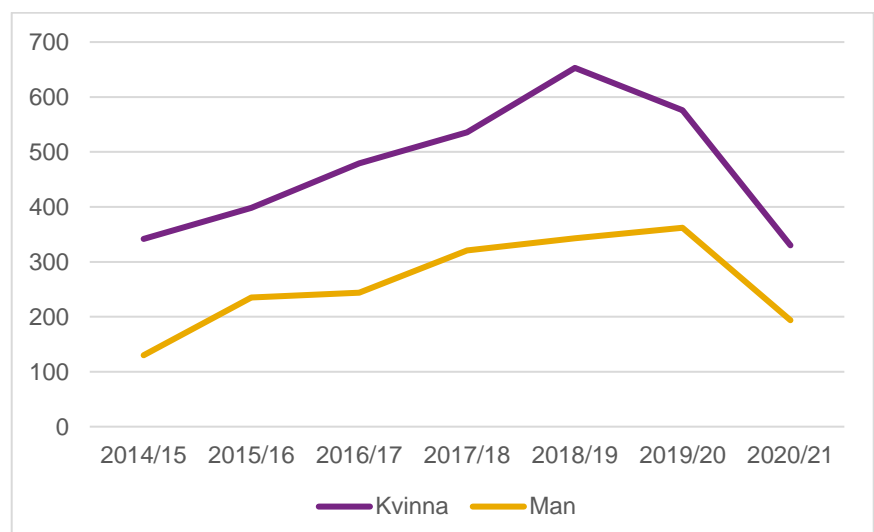
Antalet utresande praktikanter halverades

För antalet utresande praktikanter så bröt pandemin en uppåtgående trend som hållit i sig från läsåret 2014/15. I stället för att fortsätta öka nästan halverades antalet utresande praktikanter läsåren 2018/19–2020/21. Den stora minskningen skedde på grundnivå. Utbyten till Storbritannien och Nederländerna minskade mest, medan resor till Danmark till och med ökade marginellt.

Utresande kvinnor minskade mer än män

Fler kvinnor än män reser ut på praktik, men en större andel kvinnor än män slutade göra det under pandemin. Antalet kvinnor minskade med 50 procent, medan antalet män minskade med 43 procent (se figur 23).

Figur 23. Antalet utresande praktikanter från Sverige per läsår, uppdelat på kvinnor och män.

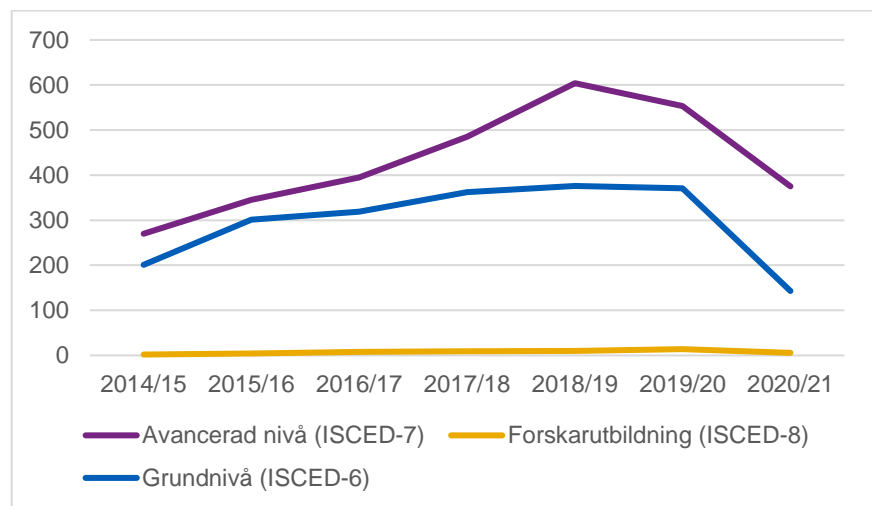

Kvinnor stod för 66 procent av alla praktikutbyten läsåret 2018/19. Under pandemin minskade andelen kvinnor till 63 procent och andelen män ökade till 37 procent, vilket är ungefär samma fördelning som för hela Erasmus+.

Avancerad nivå minskade mindre än grundnivå

Till skillnad från inresande praktikanter var det stor skillnad för utresande praktikanter i hur mycket de olika utbildningsnivåerna minskade. Grundnivå minskade med över 60 procent, från 380 utresande praktikanter innan pandemin till 140 under pandemin (se figur 24). Avancerad nivå gick från 600 utresande praktikanter innan pandemin till 400, en minskning med 40 procent. Antalet utresande praktikanter inom forskarutbildningen är väldigt liten, mellan 2 och 14 studenter per läsår.

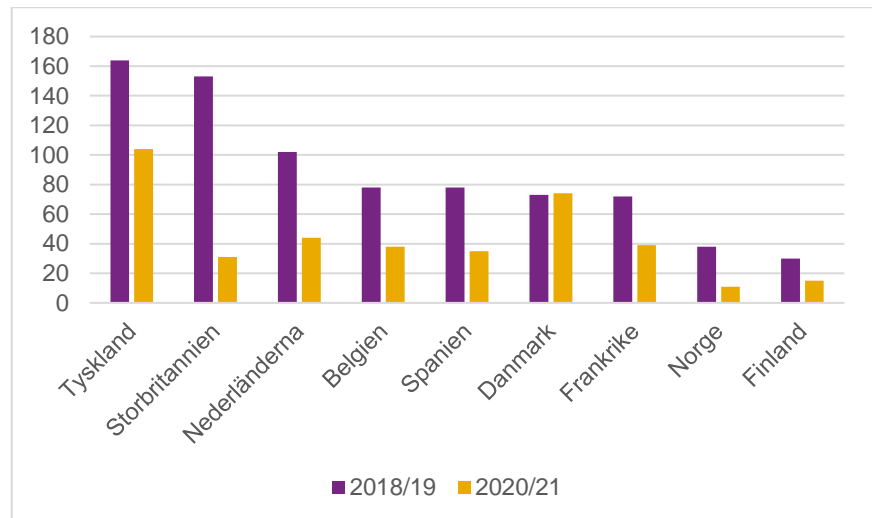
Figur 24. Antalet utresande praktikanter från Sverige per läsår, uppdelat på utbildningsnivå.

Kraftigaste nedgången för Storbritannien

Utresande praktikanter minskade som mest till Storbritannien. Från att ungefär 150 svenska praktikanter reste dit läsåret 2018/19 valde 30 att göra praktik i Storbritannien läsåret 2020/21 (se figur 25). Danmark fortsatte att vara populärt och där ökade till och med antalet praktikanter från Sverige med 1 student.

Figur 25. Antalet utresande praktikanter från Sverige per land. De sex största länderna för Sverige samt våra närmaste grannländer.

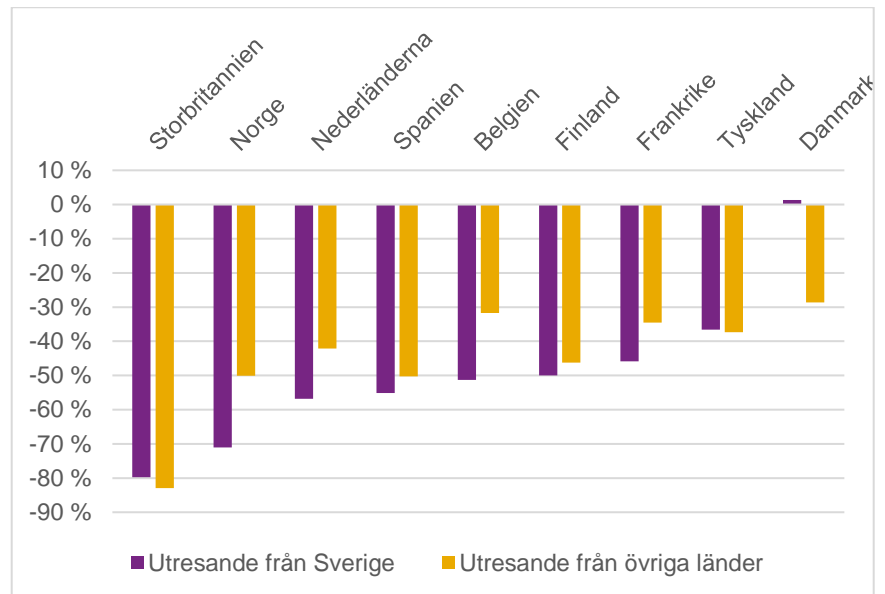
Tyskland tog emot flest svenska praktikanter före pandemin och var fortfarande det mest populära landet 2020/21, trots en nedgång med 37 procent sedan 2018/19. Under pandemin gjorde drygt 100 utresande studenter sin praktik där.

Danmark extra populärt hos svenska praktikanter

Danmark var ett av få länder där antalet utresande svenska praktikanter minskade mindre än utresande praktikanter från andra länder inom Erasmus+. Antalet svenska praktikanter till Danmark ökade med 1 procent under pandemin, medan antalet praktikanter från övriga länder till Danmark minskade med nästan 30 procent (se figur 26).

För många andra länder var trenden den motsatta. Svenska utresande praktikanter till Norge minskade med över 70 procent, medan övriga länders praktikanter till Norge bara minskade med hälften. Samma trend går att se för bland annat Nederländerna, Belgien och Frankrike.

Figur 26. Förändringen av antalet utresande praktikanter i procent 2018/19–2020/21 per mottagarland. Uppdelat på utresande från Sverige och från övriga länder.

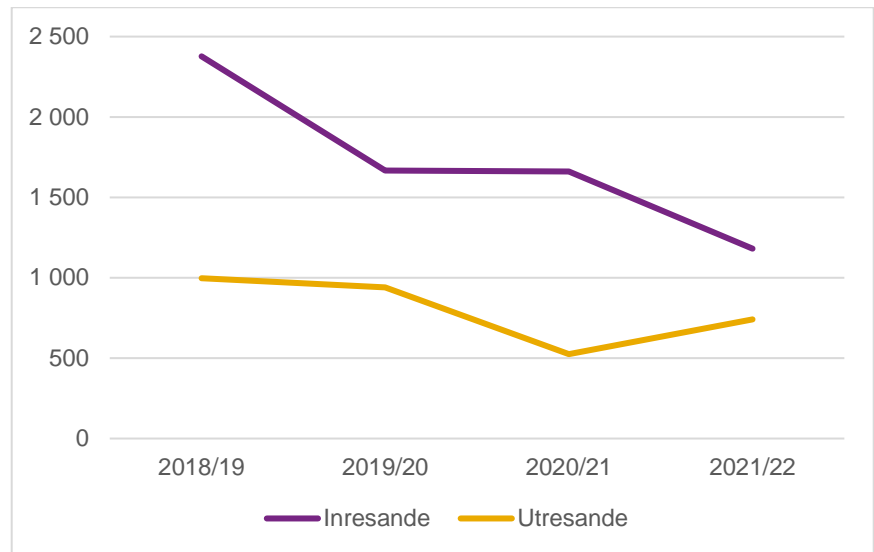

Viss återhämtning för utresande praktikanter

Uppgifterna för läsåret 2021/22 visar att antalet utresande praktikanter återhämtat sig till viss del men att detsamma inte gäller för inresande praktikanter.

Inresande praktikanter till Sverige fortsätter att minska. Det senaste läsåret kom cirka 1 200 praktikanter, vilket är hälften så många som läsåret 2018/19, när 2 400 praktikanter reste till Sverige (se figur 27). Det är också en minskning med 30 procent jämfört läsåret 2020/21. Det slutliga antalet kan däremot bli högre när lärosätenas alla utbyten finns registrerade i statistikdatabasen.

Figur 27. Antalet inresande och utresande praktikanter till och från Sverige de senaste fyra läsåren. Preliminära siffror för läsåret 2021/22.

Lsåret 2021/22 reste cirka 740 svenska praktikanter ut jämfört med 1 000 under 2018/19. Antalet utresande läsåret 2021/22 är inte tillbaka på samma nivå som innan pandemin, men jämfört med läsåret 2020/21, då 530 praktikanter reste, har antalet ändå ökat med 30 procent.

Som med statistiken över utbyten för studier är siffrorna osäkra för inresande och utresande studenter för läsåret 2021/22. Många utbyten för det läsåret har bokförts i ett system där statistik ännu inte finns. Siffrorna ger därför bara ett golv.

Vad tyckte de som åkte under pandemin?

Varje student och praktikstudent som åker på ett utbyte behöver fylla i en enkät efter att utbytet är avslutat för att få den sista stipendieutbetalningen. Från den enkäten har vi valt ut tre frågor som de utresande utbytesstudenterna svarade på och tre frågor de utresande praktikanterna svarade på.

Studenternas och praktikanternas svar visar att de var relativt nöjda med sina utbyten även under pandemin. Året 2020 minskade andelen nöjda eller mycket nöjda jämfört med år 2018, men de positiva svaren utgjorde fortfarande en stor majoritet.

För hela Erasmus+ och för inresande studenter till Sverige har vi bara tillgång till deras svar på frågan om hur nöjda de var generellt, uppdelat på tre alternativ. För utresande studenter och praktikanter kan vi redogöra för fler frågor, och svaren är uppdelade på fem alternativ.

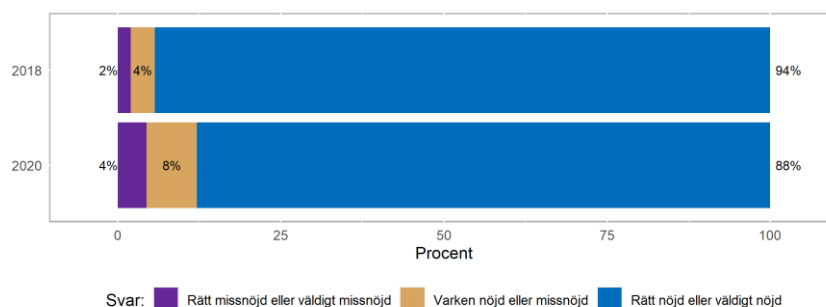
Figurerna i detta kapitel är uppdelade på svar från åren 2018 och 2020. Vi har valt år, i stället för läsår, eftersom enkäterna sammanställs per år. År 2018 har vi valt som ett referensår innan pandemin, och 2020 eftersom det var året pandemins utbredning var som störst. Andelen missnöjda anges till vänster och andelen nöjda till höger. Andelen varken missnöjda eller nöjda anges i mitten.

Svar från hela Erasmus+

Enkätsvaren visar att överlag är de flesta utbytesstudenter inom Erasmus+ nöjda med sitt utbyte. 2018 svarade 94 procent att de var rätt nöjda eller väldigt nöjda (se figur 28).¹² Pandemiåret 2020 var fortfarande den stora majoriteten nöjda, men andelen nöjda minskade något till 88 procent. Andelen missnöjda och varken nöjda eller missnöjda fördubblades till 4 respektive 8 procent.

¹² Nästan alla utbytesstudenterna svarade på enkäten. År 2018 var antalet svar cirka 239 000, vilket ger en svarsfrekvens på 97 procent. År 2020 svarade 129 000, vilket ger svarsfrekvensen 91 procent.

Figur 28. Svar på frågan "Hur nöjd är du med utbytet generellt?". Svar från alla studenter inom Erasmus+.

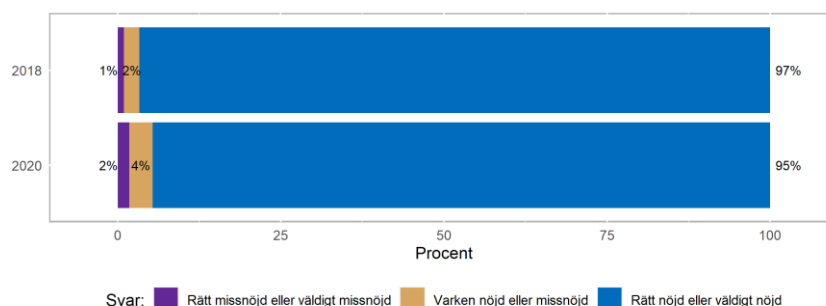

De som åkte på utbyten för praktik inom hela Erasmus+ var till och med mer nöjda än studenterna. Andelen nöjda där var 96 procent år 2018 och 94 procent år 2020.¹³

Svar från inresande studenter till Sverige

Enkätsvaren visar att nästan alla studenter som åkte på utbyte till Sverige inom Erasmus+ är nöjda med sin vistelse. Hela 97 procent var nöjda år 2018 (se figur 29).¹⁴ Skillnaden under pandemin var minimal: 95 procent svarade då att de var nöjda med sitt utbyte.

Figur 29. Svar på frågan "Hur nöjd är du med utbytet generellt?". Svar från inresande studenter.

Svar från utresande svenska studenter

Många nöjda med utbytet

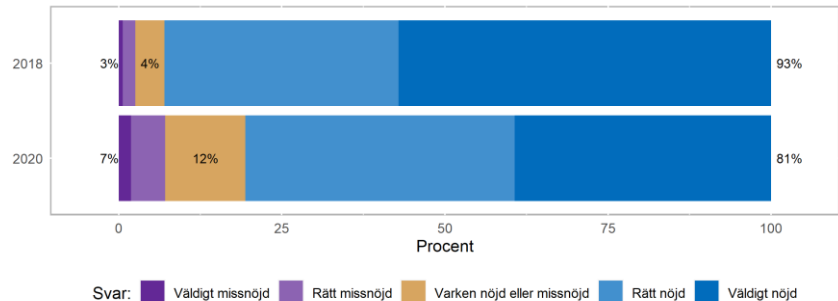
På frågan om hur nöjda de utresande studenterna var med utbytet generellt svarade 81 procent att de var rätt nöjda eller väldigt nöjda för

¹³ Antal svar 2018: cirka 93 000 (svarsfrekvens 97 procent). Antal svar 2020: 45 000 (svarsfrekvens 90 procent).

¹⁴ Antal svar 2018: cirka 7 900 (svarsfrekvens 98 procent). Antal svar 2020: 5 000 (svarsfrekvens 95 procent).

året 2020 (se figur 30).¹⁵ Det är en hög andel men inte lika stor som för 2018, året innan pandemin, när 93 procent var rätt nöjda eller väldigt nöjda.

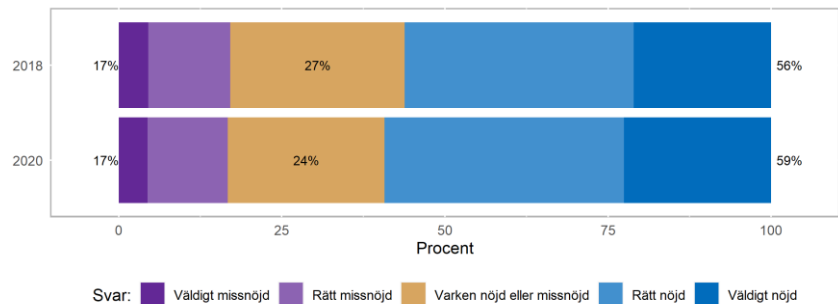
Figur 30. Svar på frågan "Hur nöjd är du med utbytet generellt?". Svar från utresande studenter.

Majoriteten var nöjda med studiehjälpen

Av de utresande studenterna var 59 procent rätt nöjda eller väldigt nöjda med nivån av studiehjälp ("learning support") de fick under 2020 (se figur 31). Det är ungefär lika stor andel som var nöjda med studiehjälpen 2018, när 56 procent svarade att de var nöjda. Till skillnad från svaren på många av de andra frågorna, var det fler som varken var nöjda eller missnöjda, ungefär en av fyra gav det svaret.

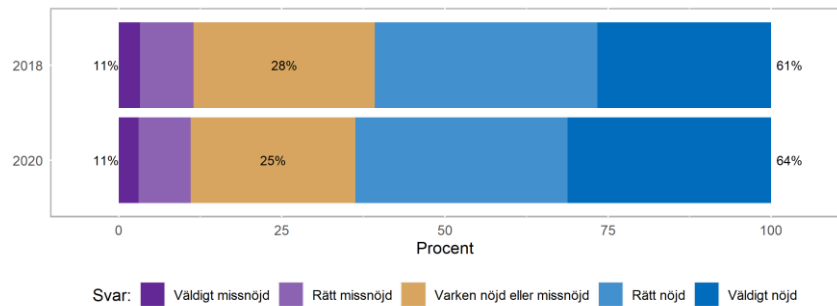
Figur 31. Svar på frågan "Hur nöjd var du med nivån av studiehjälp ("learning support") du fick?". Svar från utresande studenter.

Pandemin verkade inte påverka hur bra den mottagande institutionen hanterade frågor och problem. Både 2018 och 2020 uppgav cirka 60 procent av studenterna att de var nöjda med hur deras mottagande institution hanterade frågor, klagomål eller problem (se figur 32).

¹⁵ Antal svar 2018: cirka 3 300 (svarsfrekvens 95 procent). Antal svar 2020: 1 500 (svarsfrekvens 71 procent).

Figur 32. Svar på frågan "Hur nöjd är du med hur din mottagande institution hanterade frågor, klagomål eller problem?". Svar från utresande studenter.

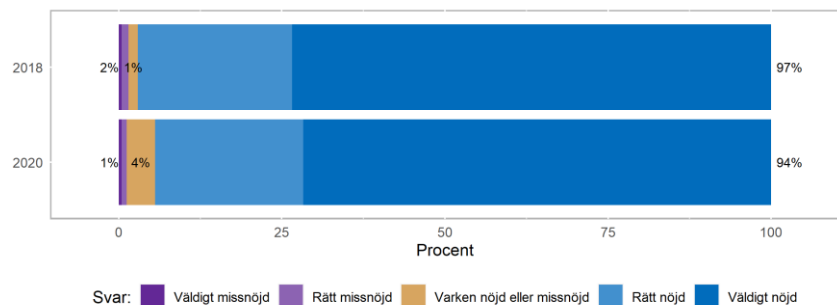

Svar från utresande svenska praktikanter

Nästan alla praktikanter nöjda

På frågan om hur nöjda de svenska studenterna som rest ut på praktik var med utbytet generellt svarade en stor majoritet att de var rätt nöjda eller väldigt nöjda. För både 2018 och 2020 var över 94 procent av praktikanter nöjda (se figur 33).¹⁶

Figur 33. Svar på frågan "Hur nöjd är du med utbytet generellt?". Svar från utresande praktikanter.

För inresande praktikanter var statistiken ungefär likadan. År 2018 svarade 97 procent att de var rätt nöjda eller väldigt nöjda. År 2020 var andelen nöjda 96 procent.¹⁷

Hög nivå på stöd och hjälp under pandemin

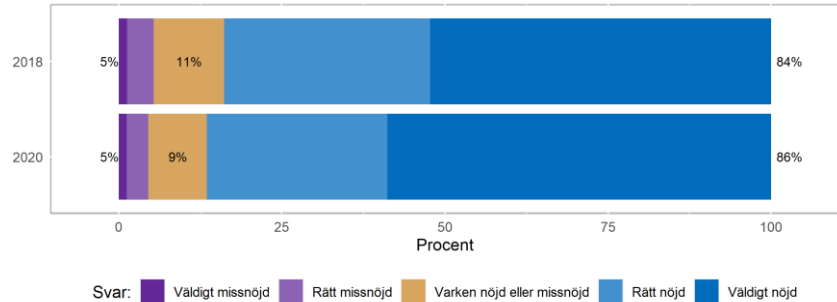
De mottagande organisationerna har kunnat hålla hög kvalitet på stödet de gett till praktikanterna under pandemin. År 2020 svarade 86 procent av de utresande praktikanterna att de var nöjda med mentorskapet och

¹⁶ Antal svar 2018: cirka 900 (svarsfrekvens 90 procent). Antal svar 2020: 700 (svarsfrekvens 84 procent).

¹⁷ Antal svar 2018: cirka 2 100 (svarsfrekvens 97 procent). Antal svar 2020: 1 300 (svarsfrekvens 93 procent).

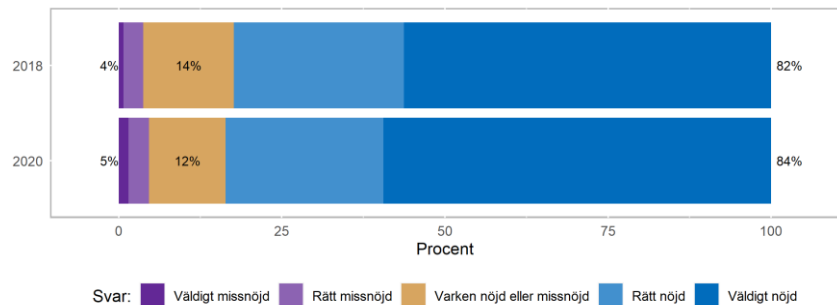
stödet från mottagande företag eller organisation (se figur 34). Det är nästan lika stor andel som 2018, när 84 procent svarade att de var nöjda.

Figur 34. Svar på frågan "Hur nöjd var du med mentorskapet och stödet från ditt mottagande företag/organisation?". Svar från utresande praktikanter.

Även under pandemin har de mottagande organisationerna kunnat ge bra hjälp. 84 procent av utresande praktikanter svarade att de var nöjda med hur det mottagande företaget eller organisationen hanterade frågor, klagomål eller problem (se figur 35). Skillnaden mellan 2018 och 2020 var inte stor.

Figur 35. Svar på frågan "Hur nöjd var du med hur ditt mottagande företag/organisation hanterade frågor, klagomål eller problem?". Svar från utresande praktikanter.

Slutsatser från deltagarenkäterna

Studenternas svar i deltagarenkäterna före respektive under pandemin visar ingen eller liten skillnad i nöjdhet med totalupplevelsen, stödet från det mottagande lärosätet eller organisationen (företaget) och hur mottagaren hanterat frågor, klagomål eller problem som studenten haft. En majoritet av utbytesstudenter verkar vara nöjda, de flesta till och med mycket nöjda, med sina utbytesstudier eller praktikvistelser.

Påverkade politiska beslut studentutbytena med Sverige?

Analysen av utbytena till och från Sverige inom Erasmus+ under pandemin visar stora volymskillnader mellan programländerna. Som vi tidigare beskrivit minskade till exempel utbytena med Nederländerna och Storbritannien kraftigt i båda riktningarna. Även antalet inresande utbytesstudenter från Norge minskade betydligt och långt färre svenska utbytesstudenter än tidigare åkte till Tyskland.

Sambandet mellan förändringens storlek och respektive lands situation under pandemin är inte tydlig och vi ville därför undersöka det omvända, om Sveriges pandemisituation påverkat andra länders vilja att genomföra utbyten med svenska lärosäten.

Med assistans från UHR frågade vi de nationella programkontor som ansvarar för Erasmus+ i elva särskilt intressanta länder om det funnits någon speciell nationell politik som kan ha påverkat utbytesverksamheten med Sverige. Om så var fallet ville vi ha en kortfattad beskrivning av politikens innehåll. Vi valde länder som antingen stod för en stor del av utbytena till och från Sverige, eller var ett nordiskt grannland. Åtta länders programkontor svarade på frågorna, som skickades ut i juni 2022.

Svar från de nationella kontoren för Erasmus+

Endast ett av de åtta ländernas nationella programkontor för Erasmus+ svarade att regeringen haft någon särskild politik som kan ha hindrat studentutbyten inom Erasmus+. Det var Norge. Norrmännen avråddes inledningsvis från att resa, men reglerna ändrades över tid. När regeringen lite senare uppmuntrade studenter att komma till Norge och norska studenter att resa ut var inte alla lärosätena lika uppmuntrande. De välkomnade utländska studenter till lärosätena, men en majoritet tillät inte sina studenter att åka ut hösten 2020. Hösten 2020 införde den norska regeringen ett klassificeringssystem med färger (rött-gult-grönt) utifrån smittspridningen i länder och regioner och kopplat till olika krav för att komma in i Norge. Det påverkade inresande från Sverige.

Även i Nederländerna användes ett färgkods-system. Programkontoret där svarade att regeringen inte hade fattat några särskilda beslut som påverkade Sverige, men använde den skala för riskområdes-kategorier

som EU:s tagit fram, den så kallade ”trafikljusskala” med grönt, orange, rött och mörkrött.

Ungefär hälften av programkontoren svarade att annat än politiska beslut hade begränsat mobiliteten. I Finland var studier ett accepterat skäl både för att komma in, och för att resa ut, trots gränsrestriktionerna. Men en handfull av lärosätena beslutade själva om tillfälliga begränsningar eller totalstopp för inresande och utresande utbytesstudenter under pandemin.

I Tyskland justerade regeringen hela tiden inresebestämmelserna och programkontoret menade att det inte var möjligt att ange i detalj de beslut som påverkat Sverige. Men det hade inte funnits någon särskild policy som begränsade mobiliteten till eller från Sverige utöver de (allmänna) reserestriktioner som gällde under pandemins mest intensiva fas. I stället betonade det nationella programkontoret gentemot lärosätena att det var upp till dem och utbytesstudenterna att bestämma om utbytena skulle genomföras eller inte.

Inte heller i Spanien fanns någon nationell politik som hindrade mobiliteten, utan det nationella programmet följde reglerna från EU-kommissionens generaldirektorat för utbildning och kultur för att minska den negativa påverkan från pandemin på mobiliteten. Inte heller i Frankrike, Italien och Portugal fattades nationella politiska beslut som hindrade utbytesverksamheten.

Sammanfattningsvis har sju av åtta programkontor alltså svarat att det i deras länder inte har fattats särskilda politiska beslut som påverkat studentutbytena till och från Sverige. Ändå har förmodligen olika beslut i hälften av länderna indirekt påverkat studentmobiliteten till Sverige. Det handlar dels om de färgkodade riskområdesbedömningarna som har använts av minst två länder. Eftersom Sverige markerades som ett högriskland under en längre tid kan detta vara en del av förklaringen till att nedgången i utbytesstudenter både till och från Nederländerna är den största inom Erasmus+ och att antalet inresande utbytesstudenter minskade från Norge. Men den nederländska nedgången är inte bara stor för Sverige utan även för de flesta andra EU-länder, vilket gör ”trafikljusförklaringen” något osäker.

I minst tre länder (Finland, Tyskland och Norge) har lärosätena haft stor frihet att själva bestämma hur de skulle hantera den in- och utresande mobiliteten. I både Finland och Norge har lärosäten infört tillfälliga begränsningar eller stopp för studentutbyten.

Slutsatser

Utbytena minskade men inte bara i Sverige

Utifrån statistiken kan vi se att utbytena för studier och praktik minskade kraftigt under 2020/21, det läsår som i sin helhet påverkades av pandemin. Inom Erasmus+ minskade antalet studenter till och från Sverige ungefär lika mycket som antalet studenter till och från andra länder. Sverige sticker alltså inte ut jämfört med andra länder inom Erasmus+, trots att den svenska pandemistrategin kritiserades hårt internationellt och Sverige tidigt under pandemin registrerade jämförelsevis många dödsfall där personerna som avlidit hade covid-19.

I vissa länder verkar Sverige i stället ha blivit mer populärt att resa till under pandemin. Om det berodde på att Sverige välkommande fler utbytesstudenter, om svenska lärosäten hade förhandlat fram fler utbytesplatser där eller om ländernas studenter och lärosäten föredrog Sverige kan vi inte avgöra utifrån statistiken.

Vissa länder tog också emot utresande svenska studenter i större utsträckning än de tog emot utresande från övriga länder. Även här är det svårt att veta om det berodde på att svenska studenter föredrog dessa länder eller om länderna föredrog svenska studenter. För att säkerställa orsakssambanden behöver fler undersökningar göras.

Pandemin påverkade Erasmus+ tidigt

Antalet utbyten minskade ungefär i samband med att länderna började införa reserestriktioner. För hela Erasmus+ började minskningen i mars och april 2020. Det var i mars 2020 som länder inom EU införde reserestriktioner för inresande från nästan alla utom-europeiska länder. Samtidigt uppmuntrade många EU-länder sina medborgare att inte resa inom eller utom Europa.

Erasmus+ anpassades efter situationen

Trots reserestriktioner avslutades inte alla utbyten. Studenterna, praktikanterna och lärosätena var flexibla och kunde hitta lösningar så att utbyten kunde fortsätta under hela pandemin. Ett sätt var att göra utbytet helt eller delvis virtuellt. EU-kommissionen gjorde det också möjligt att skjuta upp utbyten samt för lärosäten och studenter att få ekonomisk kompensation.

Studenterna fortfarande nöjda

Trots den stress och osäkerhet pandemin förde med sig verkar studenterna och praktikanterna relativt nöjda med sina utbyten, enligt

svaren i deltagarenkäten. Under pandemin minskade andelen nöjda eller mycket nöjda, men den utgjorde fortfarande en stor majoritet. Även på frågor där andelen nöjda var lägre, som nivån på studiehjälp och hur problem hanterades, verkar inte pandemin ha påverkat nämnvärt.

Länderna hanterade pandemin på olika sätt

Nederländerna och Storbritannien var två länder vars utbyten minskade kraftigt under pandemin. För Nederländerna verkar det vara deras lärosäten som inte tog in inresande och inte heller släppte iväg utresande. För Storbritannien kan man undra om Brexit har påverkat. Men i och med övergångsbestämmelser och att EU-kommissionen lättade på reglerna under pandemin, ska inte regelverket ha påverkat utbyten till och från Storbritannien. Däremot kan osäkerheten kring hur regelverket skulle påverkas av Brexit fått lärosäten att främst marknadsföra utbyten till andra länder än Storbritannien.

Det går inte att se ett enkelt mönster i ländernas nedgång. Ländernas nationella politik och regler, lärosätenas inställning till risker och möjligheter samt studenternas preferenser lär alla ha påverkat.

Stor skillnad mellan utbildningsinriktningarna

Pandemin påverkade också utbildningsinriktningarnas utbyten på olika sätt. Utbytena för utbildningar inom hälso- och sjukvård samt social omsorg minskade mest medan utbytena informations- och kommunikationsteknik (IKT) klarade sig bäst. Troligen är det kopplat till att vården var extra ansatt och det var svårt att göra verksamhetsförlagd utbildning på sjukhusen. IKT kan ha klarat sig särskilt väl genom att utbildningarna för den inriktningen redan från början har ett fokus på digital undervisning.

Återhämtningen är igång

I statistiken ser vi en återhämtning 2021/22 i både den inresande och den utresande mobiliteten. Att döma av de senaste, preliminära, uppgifterna för Erasmus+ är antalet utresande studenter från Sverige tillbaka på samma nivå som före pandemin. Men det är svårt att sja om hur det kommer att se ut i framtiden. Handlar uppgifterna från det första läsåret utan pandemistriktioner mer om ett uppdämt intresse från studenterna efter två år utan resor? Kommer oron i världen att minska studenternas vilja att resa ut? Kommer utbytena inom Europa att bli mer populära på bekostnad av de utomeuropeiska utbytena?

När UKÄ hösten 2021 intervjuade personer som arbetar med internationalisering och studentmobilitet vid sex lärosäten, ansåg flera att

Europa kommer att bli mer populärt som utbytesdestination framöver.¹⁸ Det handlar bland annat om hållbar utveckling och resande, och Erasmus+ särskilda medel för tågresor. Även flera av de experter som UKÄ frågade vilka långsiktiga konsekvenser de ser av pandemin, som en del av UKÄ:s pandemiuppdrag, förutser ett ökat fokus på Europa. De öppna svaren handlade inte bara om konsekvenser av pandemin utan även om till exempel resande och hållbar utveckling, betydelsen av EU:s satsning på Europauniversiteten och att studenter kan vilja stanna i närområdet i oroliga tider. Det blir därför viktigt att följa utvecklingen de närmaste åren och analysera statistiken för studentmobiliteten, både inom Erasmus+ och totalt.

¹⁸ *Studentmobiliteten under coronapandemin – en intervjustudie och statistisk uppföljning*. Rapport 2021:38, UKÄ.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

